БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 57 (13373) | 1971 оной мартын 10, среда | Сэн 2 мүнгэн

...ЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ...Н ҮРЭТЭЙ БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ

...радай түсэбтэ табан жэлые бодотоор бэе... байгаа мүнөөнэй эрхэ байдалда партиин ...дунда эмхидхэдэг үзэл сурталай хүдэл... ...сэ соһисын зэргээр коммунис байгуу... ...алтанууд туйлагдаха байна. Арад түмэ... ...ическэ үндэр мэдэрэлтэй болгохоор. ...ммунис ёһоор хандахаар хүмүүжүүлхэ ...сурталай хүдэлмэриин гол шухала зо... Арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй ...үүлхыч, манай орондо коммунис об... ...үүлхын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ...ряашадай, интеллигенциин хүсэ шадал ...үзэл сурталай хүдэлмэриин шуха... ...зорилго мүн гээд КПСС-эй XXIII съезд ...нэн.

...хүдэлмэриһөө, ниитын ажал ябуулгын га... ...ниитые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхын ...гээд багша Ленинэй зааһые мартадаг... ...заабаринуудые үндэһэн болгон, манай ...ниитэ политическэ хүдэлмэриие ...ай, коммунис байгуулалтатай нягта хол... ...ябуулха гэжэ оролдоно. Тиигээгүй һаа, ...хооһон шашалдаан болоод үлэхэ гэжэ ...эй тэмдэглэһые һананабди.

...талай бүхы хүдэлмэришэд: лекторнууд, ...тнар, агитаторнууд, политинформатор... ...эмхи зургаанай хүдэлмэрилэгшэд, оло... ...ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха... ...мар аша үрэтэйб гэжэ бодохо зэргэтэй. ...гдаһан ехэ зорилгонуудые бэелүүлхээр ...эй коллективые зоригжуулха, хүсэл ...рүүлхэ, урма зориг оруулжа шадаа гээ... ...үрэ ехэтэй социалис мүрысөөе дэлгэ... ...политическэ хүдэлмэри дэмы ябуулаг... ...ойлгодогбди.

...хэрэгые эрхим һайнаар мэдэдэг бо... ...гайхамшагта түрүүшүүл шэнгеэр хү... ...хоор бүхы хүнүүдые һургаха, урагшань ...гэшэ манай нангин уялга гэжэ тооло... ...дүүргэжэ боломоор зорилго гү? Боло... ...нние манай аймагай «Победа» колхо... ...дээрэһээ харуулая. Аймагай элитэ һаа... ...аймагай чемпион», республикын габьяата ... Федоровна Плюснина үнгэрэгшэ ...бүриһөө 2809 килограмм һү һаагаа. ...нанай хойноһоо А. Д. Астрихинская, ...хина, В. А. Конечных болон бусад даб... Эдээнэй хүдэлдэг фермэ дунда зэргээр ...һөө 2319 килограмм һү һаагаа. Энэ фер... ...һайнаар эмхидхээд, нүлөө ехэтэ соци... ...дэлгэрүүлһэнэй ашаар нүгөө 2-хи ...фермын коллективые урагшань таталсаһан ...зэргээр үнеэн бүриһөө 2295 кило... ...эндэнь һаагдаа.

...социалис мүрысөөнэй дүн гаргахада, ...һаалишад хоёр мянга гаран килограмм ...байба. Тэрэнһээ гадна имагтал фермэ... ...коллективүүд иимэ амжалта туйлаа бэшэ, ...ажахыгаараа, жэшээнь, «Победа» кол... ...нкиин нэрэмжэтэ совхоз эды шэнээн ...туйлаа юм. Мүн «Рассвет», Калининай нэ... ...колхозууд 2 мянганда туласа ерэбэ. Урда ...хонин ажалдахи түрүүшүүл үсөөхэн бай... ...эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаг... ...болоо, гадна «Победа», «Рассвет» кол... ...ажахыгаараа иимэ үрэ дүн туйлаһан

...районно комитет социалис мүрысөөе дэ... ...үрэ ехэтэй болгохын, түрүүшүүлэй дүй ...эрүүлхын тула ехэ оролдолго гаргадаг. ...һү һаалиин фермэнүүдэй, хонишодой, ...малай бригада болон звенонуудай, социа... ...енэй бюллетеньнүүд саг соогоо гаргаг...даг.

...совхозой эрхим кукурузашан В. М. Ба... «Рассвет» колхозой кукурузашан П. Д. ...болон бусадай дүй дүршэлые согсолһон ...даһанууд хэблэгдээ һэн. Колхоз болон ...түрүүшүүлэй дүй дүршэл үйлэдбэридэ ...гэшые партийна организацинуудай ...зорилгодо тоолодогбди. Манай түрүү... ...гээр бүхы хүнүүдые хүдэлгэдэг болгохын ...най политическэ хүдэлмэриин бүхы онол ...бадуулагдаха болоно бшуу.

...дай дунда политическэ мэдээсэл саг соонь ...гэшэ партийна организацинуудай эгээл ...ха асуудал мүн. Партиин арад зонтой ...холбоо барисаае бэхижүүлхэ, үйлэдбэ... ...хэрэгтэ олониитые хабаадуулха, нии... ...ическэ хүдэлмэриие аша үрэтэй болгохо ар... ...нуудэй нэгэн энэ болоно.

...XXIII съездһээ хойшо манай аймагта ...агитациие үргэдхэхэ талаар яһала ехэ ...дэнхэй. Гурбадахи жэлээ «ленинскэ пят... ...үнгэрэгдэнэ. КПСС-эй райкомой бюро... ...гүйсэдкомой гэшүүд, аймагай бусад эмхи ...дай хүтэлбэрилэгшэд һара бүриин һүүл... ...шада хүдөө гаража, фермэ, гүүртэнүүдтэ, ...клубуудта лекци уншадаг гуримтай. Иимэ ...дые бэелүүлхэдээ шухала асуудалнуу... ...эсэлнүүдые хэхэһээ гадна, ажалшадай ...гдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ ...элсүүлхэ, үйлэдбэриин аша үрэ дээшэ... ...бүхы юумэндэ арьбалалта, алмалта хэхэ, ...нөөсэнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ зорилго ...бди.

Бүхы хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бултадаа политинформатораар хүдэлдэг даабаритай. Партиин экономическа политика тухай, колхоз болон совхозой үйлэдбэриин зарим асуудалнууд тухай хөөрэлдөөнүүдые хүн зон ехэ һонирхожо шагнадаг юм. Иигэжэ ажалшад ниитын хэрэгтэ оруулдаг өөһэдынгөө хубита нэмэриие эли тодоор харадаг, үйлэдбэриингөө арга боломжые, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтын замые тодорхойлходонь туһатай байдаг шуу. «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ Е. З. Утенков, энэ колхозой главна зоотехник С. К. Павлов, Дзержинскын нэрэмжэтэ совхозой директор Ф. Е. Ефимов, Бэшүүрэй совхозой главна экономист П. И. Болонев болон бусад бодото байдалай баримтанууд дээрэһээ хөөрэлдөөнүүдээ хэдэг гуримтай. Колхоз, совхозой ямар нэгэн һалбариин гарзатай байһанай шалтагаание эдэнэр элирүүлдэг, продукциин өөрын үнэ юуһээ бүрилдэнэб гэжэ тайлбарилдаг, яахадаа үнэтэй болоноб гэжэ ойлгуулдаг юм. Иимэ политинформатор бии байһан дутагдалнуудые усадхаха зам тэрэ доро тодорхойлдог байна бшуу. Энэ талаһаань харахада, политическэ хүдэлмэридэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ айхабтар ехэ. Колхоз, совхозуудай ажал хэрэг тухай, үндэр баян ургаса абахын, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тулада юу хэхэб гэжэ механизаторнууд, луговодууд, болон малшадта эдээнһээ һайнаар, үнэншэмөөр, этигэмээр хэн хэлэжэ үгэхэб даа. Эдэнэрэй үнгэргэһэн хөөрэлдөөнүүд хэзээшье аша үрэтэй, туһатай байдаг.

«Дружба» колхозой партком хүдөө ажахын кампанинуудай үедэ политическэ хүдэлмэри һайнаар ябуулдаг гуримтай. Хабарай хүдэлмэриин үедэ полевой стануудынь харуулан ойлгуулха зүйлнүүдээр түхеэрэгдэһэн, хүнэй анхарал татамаар байдаг юм. Агитатор, политинформаторнууд хөөрэлдөөнүүдые ходо үнгэргэдэг заншалтай. Мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдадаг. Эндэхи партком мүрысөөе аша үрэтэй болгохын тулада мэдээсэлэй бюллетеньнүүдые гаргажа эхилэнхэй. Эмхидхэлэй, политическэ иимэ хүдэлмэри ябуулһанай ашаар тус колхоз полевой хүдэлмэриие хаһа саг соонь үнгэргэдэг байна бшуу.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэриие үрэ ехэтэй болгохо хэрэгтэ зураглан харуулһан зүйлнүүд (харуулан ойлгуулха агитаци) ехэ удха шанартай. Иимэ зүйлнүүд хүмүүжүүлхы хүсэтэй байһаниинь бүгэдэндэ эли. Мүрысөөнэй дүнгүүдые олоной үзэмжэдэ табиха, мүрысөөндэ илагшадай хүндэлэлдэ туг үргэхэ, мүшэ хадаха, Улаан туг ба вымпел барюулха гээшэ урмашуулгын тон ехэ удха шанартай. Мүн соёлой эмхи зургаанууд олониитын дунда политическэ хүдэлмэри ябуулдаг гээшэ ааб даа. Аймаг дотор 44 клуб ба соёлой байшан, 26 библиотекэ бии юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ соёлой эмхи зургаануудай барилга хэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табигдадаг болонхой. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан абаһан барилгын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэе. Һүүлэй гурбан жэл соо 10 шэнэ клуб баригданхай. 400 хүнэй һууритай соёлой байшан аймагай түбтэ, 500 хүнэй һууритай соёлой ордон Бага-Куналейдэ баригдажа байна. Иигээд байхадаа аймагай соёлой эмхи зургаанууд олониитын дунда политическэ хүдэлмэри аша үрэ ехэтэйгөөр ябуулха бүхы арга боломжотой болохо юм. Ажал хэрэгээ шадамараар эмхидхэдэг клубууд аймаг дотор олон. Жэшээнь, Нарин-Нугын, Шанагын, Охин-Булагай клубууд, Дээдэ-Мангиртын соёлой байшан, Бага-Куналейн, Буйска, Охин-Булагай библиотекэнүүд хүдэлмэрээ һонирхолтойгоор эмхидхэдэг юм.

Олониитын дунда үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг хүнүүдые һургаха хэрэгтэ партиин райком ехэ һаналаа табижа байдаг. Агитаторнуудай, политинформаторнуудай семинар һарадаа нэгэ үнгэргэнэбди, лекторнуудэй ябуулха хүдэлмэриин жэлэй түсэб табигданхай, тэрэнэй ёһоор эдэнэрэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэнэ. Политинформаторнуудай бүлэгые даагшанарай, агитколлективүүдые хүтэлбэрилэгшэдэй, лекторнуудэй бүлэгые ударидагшадтай семинарнууд болон хөөрэлдөөнүүдые райкомдо үнгэргэнэбди.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри һайжаруулхын тулада партийна бүхы организацинууд оролдохо болоно. Олониитэтэй үдэр бүри уулзажа байдаг партийна эхин организацинууд партиин политикые нэбтэрүүлхэ, бэелүүлхэ, олониитэдэ нүлөөгөө үзүүлхэ байна бшуу.

Аймагай ажахынуудай парткомуудай секретарьнуудтай эндэ һая сугларжа, энэ асуудал зүбшөөбди. Ниитэ-политическэ хүдэлмэриие тусгаар гуримтай болгохо гэжэ бултадаа хэлсээбди. Тингээ хада аша үрэньшье ехэ байха, шалгахадашье һайн байха һэн. Энэ зорилгоор «Рассвет» колхозой партийна комитедтэ иимэ тусхай гурим зохёохыень даалгаабди. Тингээд хэды сагай үнгэрһэн хойно энэ колхоздо сугларжа, дүй дүршэлыень хаража үзэхэ, бултадаа зүбшэхэбди.

Партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые манай аймагай ажалшад шудалжа, зүбшэжэ байна. Һанамжа дурадхалнуудаа оруулна. Съездын хүндэлэлдэ шэнэ уялга абана, эдеэ хоолой зүйл ехэдхэхэ арга боломжоёо элирүүлнэ.

Партиин XXIV съездые угтуулан манай райком ниитэ-политическэ хүдэлмэри улам һайжаруулха хэмжээнүүдые хараална.

И. ЕФИМОВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой секретарь.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ЗУУТАН ОЛОШОРНО

КПСС-эй XXIV съездые ажалай эрхим амжалтануудаар угтаха гэһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоһон Хоринн аймагай хонишод түл түрэсээ һайнаар абажа байна. Һүүлэй мэдээгээр аймаг дотор дүшөөд мянган хурьгад түлжүүлэгдэжэ байнхай. Үшөө 6 мянган хурьган абтабал, энэ жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ ушартай.

Аймагай хонишодой мүрысөөндэ Анаагай совхозойхид түрүүлжэ ябана. Бүхыдөө энэ совхозой хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 85,7 хурьгатай болонхой. Тус совхозой 3-дахи отделениинхид (эрхилэгшэнь нүхэр Козлов) зуун хонин бүриһөө 95 хурьга абаад, бүри һайнаар томо болгожо байна. Энэ совхозой түрүү хонишод Ц-Д. Чимитов, Н. Дондуков, Н-С. Бадмаев, Ш. Мархюев гэгшэд зуун хонин бүриһөө 100—110 хурьгатайнууд болоод байна.

Мүн Дээдэ-Тайлсын совхоздо хурьгад һайнаар абтана. Эндэ бүхы дээрээ зуун хонин бүриһөө 95 хурьган абтаад, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Совхозой эрхим хонишон Л. Н. Краснопеевэй бригада отарынгаа 500 эхэ хониндһоо 496 хурьга абаад, бултыень томо болгожо байнхай. Тэрэшэлэн эндэхи хонишод И. А. Краснопеев, Г. Н. Скворцов гэгшэдэй отарануудта зуун хонин бүриһөө 97—98 хурьгад абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна.

Хорниин совхозой суута хонишон Намжилма Тогмитовагай бригада отарынгаа 546 эхэ хонидһоо 601 хурьга абаа гэхэ гү, али зуун хонин бүриһөө 110 хурьгатай болоо.

Аймагай ажахынуудта түл абалга үргэлжэлһөөр. КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ манай хонишод хурьга абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлтэй. Зуутанай тоо үдэр ерэхэ бүри олошорно.

Д. ДАГБАЕВ,
КПСС-эй райкомой секретарь.

ЗОРИЛГОНЬ ЕХЭ

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ баян үбһэ тэжээл хуряажа абаһан юм. Энээнэйнь үрэ дүн мүнөө эли бодо харагдаба. Юуб гэхэдэ, тус колхоз гүрэндэ һү тушааха кварталайнгаа түсэб сагһаа урид дүүргэжэ шадаа. Кварталай туршада 1400 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбөө мартын 6 болотор дүүргээд, мүнөө түсэбһөө гадуур һү гүрэндэ худалдажа байна. Эндэ эрхим һаалишадай нэрые дурдангүй гарахын аргагүй. Үнинэй һаалишад Евдокия Разуваева үнеэн бүриһөө 448 килограмм, Мария Нефедова, Агафья Перелыгина гэгшэд үнеэн бүриһөө 400 килограмм һү һааһан байха юм. Эдэ нүхэд съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, үшөө эршэмтэйгээр хүдэлхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай.

Гадна хурьга абалга мүн лэ муу бэшээр ябана. Бүхы отарануудай хонидынь гобир тарган юм. Тиимэһээ хонидынь һүтэй, түл һайтай байна. Эрхим хонишод Иван Калашников, Иван Разуваев, Доржи Бадмаев гэгшэд 100 хонин бүриһөө 101 хурьга абанхай.

Г. ГРОМОВ.

ДҮН—ЯҺАЛА ҺАЙН

Партиин XXIV съездые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ шиидээд, шэнэ социалис уялга абаһан «Электромашина» заводой коллектив эршэ зоригтойгоор ажаллажа байна. Энэ жэлэй хоёр һарын түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээд, даабариһаа гадуур 114 мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргагдаа. Хоёр һарын түсэбһөө гадуур 47 мянган түхэригэй продукци худалдагдаһан байна.

Бадматор Цымбаловай, Валерий Шиловэй, Леонид Таракановскиин, Николай Ковалевой даадаг коммунис ажалай бригадануудай, Валерий Красиковай, Виктор Шутенковой, Анна Буссовиковагай даадаг мастерскэ участогуудай болон бусад түрүү коллективүүд социалис мүрысөөнэй үедэ һайн үрэ дүн харуулна.

Заводой коллектив арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл гаргаһанай ашаар хоёр һарын хугасаада урлан наринжуулгын 36 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 20,5 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ. Николай Ерохин, Дамба Нанзанов, Борис Жаринов гэгшэдэй даадаг эдэбхитэйшүүлэй бригада үйлэдбэриин олон шухала асуудал шиидхэбэ.

Николай Ерохиной хүтэлбэрилдэг урлан наринжуулагшадай бригада автокранай нэгэ шухала деталь оньһожоруулаа. Урлан наринжуулагшад Дамба Нанзанов, Виктор Тыщик, Валерий Красиков электродвигатель бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ металл отолхо шэнэ инструмент зохёожо шадаа. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ горитой ехээр дээшэлһэн, продукциин шанар һайжаруулагдаһан байна.

Н. ДЕМИН.

Хяагтын аймагай «Дружба» колхоз түсэбэй ёһоор 6 мянган хурьга абаха аад, 6900 хурьга абаад байна гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьган абтаа.

Тус колхозой ахалагша хонишон, КПСС-эй гэшүүн Бадма Ринчинович Будацыренов (түрүүшынхиеэ түрэжэ байһан хонидто ажаллана) 580 эхэ хонидһоо 540 хурьга абажа, һайнаар түлжүүлжэ байна.

Хониной байра соо ороходо шииг нойтогүй, аятай дулаан, сэбэр арюуншье байна. Буржагар сагаан, садхалан хурьгад бүлэг бүлэгөөрөө хаалгатай. Хаалта соонь сэл хүхэ үбһэн, хобоонууд соо үйрүүлһэн таряанай зүйл, дабһан, мел харагдана.

Хонидтоо үдэшэ үглөөнь үбһэ, һолоомо, үдэр бүри 200-200 грамм обёос эдюулнэ.

Отарын хонишод Сырма Занова, Мария Гармажапова, Сырма Бадмаева гэгшэд эбтэй этэй ажаллана. Тэдэнэр шэнэ табан жэлэй түсэбэй проекттэй танилсаад, абаһан хурьгадаа һайнаар харууһалжа, эхэһээнь һалгааха саг хүрэтэрнь тус бүриень дунда зэргээр 22—24 килограмм болгохо гэжэ шармайн оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Дружба» колхозой Петро падь нютагай отарын хонишод Сырма Занова, Мария Гармажапова, Бадма Будацыренов (ахалагша хонишон), Сырма Бадмаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Малай үбэлжэлгэ шалганабди

ШИИДХЭГДЭЭГҮЙ АСУУДАЛНУУД, УСАДХАГДААГҮЙ ДУТАГДАЛНУУД

...р, хабар гэлдэжэ, үлүү ...лажа, һаймһарһанайшье ...зарим жэлдэ хабарнай үбэ... ...хахир хүйтэн байжа, үбһэ ...хомор отара, гүүртэнүүдтэ ...байдал тохёолдуулхаяа ...гэжэ үнинэй бэрхэ ...зүбөөр тобшолдог.

...шье мүнөө хабарай тү... ...март һарын гарабашье, ...өөл бууралдүй; ба... ...һоо «хабһанай ...үлеэжэ, зарим ...малшадай һанаа сэдь... ...зобоожо захалба. Энэньшье ...ааб даа. Үбэлэй янгинама ...тэжээлэй ядамагтүй ...барагтай гарасалдабашье, ...хахир һалхита үеые да... ...гайтайхан хэрэг. Теэд энэ ...дабахын тула ажахы... ...малшад, хонишод ха... ...эхилжэ тэжээлээ гам... ...гаргашалдаг, нилээд аяма... ...бшуу.

...саһа багатай, хэзээ хэзээ... ...дулаан байжа, адууһа мал ...аар ондо орохонь гэжэ ...амаралтагүй. Юуб гэ... ...мүнөө үбэлжэлгын шиид... ...ороод байхада багаханшье ...гарабал, хүсэлдүүлхэнь ни... ...тэй, бүхэли жэлдээ хэһэн ...һалажа магадгүй.

Зүгөөр энээниие Эрхирэгэй совхозой хонишод һайн мэдэнэ. Хаанашье, алишье отарануудаар ябахада, хабарай ямараар үнгэрхэ байһанда һанаагаа зобонгёор хөөрэлдэнэд. Энэньшье гайхалгүй. Урдандаа энэ ажахын хонишод хурьга абажа түлжүүлхэ, нооһо хайшалжа тушааха талаар зарим тэды һайн дүнгүүдые туйлажа, ажахыдаа горитойхон олзо доход оруулагша һэн. Энэ ёһо заншалынь мүнөөшье алдагдаагүй. Эндэ абаһан уялгаяа, хараалагдаһан даабаря жэншэдгүй бэелүүлдэг ажалша бэрхэ хонишод захаһаа олон. Жэшээлбэл, Асагадай түрүү хонишон Иннокентий Евсюков хэдэн жэл удаа дараалан хонин бүриһөө хурьга абажа амжаһан юм. Мүнөөшье энэ нүхэрэймнай даадаг отарынхид аяар 800 гаран хурьга абаад, үхэл гарзагүйгөөр харууһална. Эндэ үнинэй дүй дүршэлтэй хонишон Цыпыл Хайдапова, Даша Буянов, Мыдыгма Цыбикова, Дамба Эрдынеева гэгшэд хэхэ ажалаа табан хурьгандаал адли мэдэдэг, нарай хурьгадаа зооветеринарна заабариин ёһоор харууһалдаг юм. Тиимэһээнь хурьгадынь үбшэ тахалда нэрбэгдэжэ гарзалдаггүй, өөдэргэн, томо болон тобиржоно.

Энэ һууриһаа баруун тээхи шэлын саана оршодог Бадмацырен Шираповай отарада хүрэжэ ерэхэдэмнай үдэрэйнгөө хүхүүлгэ дүүргээд, хурьгадтаа үбһэ, талхыень түлэг үгэжэ байбад.

— Мүнөө бүхыдөө 515 хурьган абтаад байна. Һаянай сүүдхын 2-3 хонин түрэнэ. Отарадамнай 550 эхэ хонин тоологдодог. Юрэдөө «нохойн дуун» ойртоо гэхэдэл болохо, — гээд, ахалагша хонишон Бадмацырен Самбуевич хэлэнэ.

Хурьгадайнь дал хашаа соо ороходо ариг сэбэр, сэл хүхэ үбһэнэй хангалтама үнэр хамар сорьёно. Хурьгадынь ехэ багаараа бүлэг болгогдон амяарлагдан илгагданхай. Тиихэдэ һая гараһан нарайнуудынь эхэтэйгээ хамта хуһамагууд соо хаалгаатай.

Ахалагша хонишоной мэдүүлһэнэй ёһоор, эхэ хонидтоо сүүдхын 200-200 грамм талха таряанай зүйл, зелёнко, үбһэ һолоомонтой холёод эдюулнэ. Харин хурьгадтаа набшаһа намаатай зөөлэн үбһэ, модоной шалбууһа, дабһа, талха таряанай зүйл тусхай рационой ёһоор үгэдэг байба. Иигэжэ таһалдуулангүй эдеэлхэдэнь хонидынь һүтэй, хурьгадаа ядамаггүй садхаана.

— Намарһаа хойшо алмаһан тэжээлээ одоо мүнөө гаргашалжа байнабди. Хурьгадаймнай эдихэ үбһэн муухай, шанар муутай. Тиимэшье һаань, илгажа шэлээд үгэнэлди даа, — гэжэ, хонишон Цырен-Ханда Санжимитыпова мэдүүлээ һэн.

Эдэ дурсагдагша отаранудһаа хойно, хадын хормойдо байражаһан Цыбан Жаповай отарын байдал муу гэхын аргагүй. Даалгагдаһан ажалдаа ханамжатайгаар хандадаг, оролдосотой бэрхэ байһаниинь хүрэһөөр ойлгохоор. Газаахи хашаа хорёодонь хони хурьгадай эдихэ үбһэн хүсэд хүрэхөөр зөөжэ асарганхай. Эндэ түрүүшынгээ жэл түрэжэ байһан зуһаг хонид байрланхай.

— Энээнһээ бүри һайнаар ябаха һэн. Теэд гансал хүнэй дутамагһаа иимэ болонол даа. Мүнөө отарадаа, гурбуулан ажалланабди. Үсэгэлдэрэй дүнгөөр 300 гаран хурьгад абтаад байна. Хурьгадайнгаа олошорхо тума хүхүүлхэ, эдеэлхэдээ «хүлөө алдахаяа» һанагданал даа. Үшөө дээрэнь хониднай түрүүшынхеэ түрэнэ гээшэ. Гэртэ газаагүй ажал. Харанхыһаа харанхы болотор бохид гэнгүй хүдэлмэрилжэл гаранабди. Хэрбээ хэн нэгэнэйнгээ үбшэлөө һаань, бүришье зобохол хабди,— гээд, хонишон Цыденжаб Намдыков мэдүүлнэ.

Үнэхөөрөөшье алишье талаһаань абажа харахада, эндэхи отарын хонишод ажалдаа дарагдашанхай. Угайдхадаа талха таряанайнь зүйл халтад гэбэл таһалдажа, нилээд зобооно.

Удаань II отделениин Онохойн-Шэбэртэ һууриҗаһан Н. Сайфутдиновагай отарада хүрэжэ ерэхэдэмнай хонишон Николай Хасанов бага сухалтайшаг:

— Иихэдээ үбһэ, талхаяа хэзээ асаржа үгэхэ юмта? 700 гаран эхэ хонидто хоюулаа ажаллаһан бидэндэ яаһан сүлөө байхаб. Өөһэдөөшье хараад үзэгты,— гэбэ.

Энэ нүхэрэй сухалдаханьшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, энэ отарада үбгэ һамган хоёр хоюулханаал хүдэлнэ. Үбһэ һолоомонь барагдаһаар нилээдхэн болоо. Талха таряанайншье зүйл дууһажа байһан хэбэртэй. Мүнөө эдэ хоёр бүхыдөө 570 хурьга абаад, түлжүүлжэ байнхай. Хоёрхон хүндэ 700 гаран хонин, 570 шахуу хурьган! Гайтайхан лэ ааб даа. Совхозойнь хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эдэ бүгэдыень мэдэжэ байбашье, хурьгашадые оложо томилдоггүйнь гэмшэлтэй.

Бидэнэй хонишодой байдалаар һонирхон байтарнай ахалагша хонишон Нелля Сайфутдинова хаанаһаашьеб бии болоод:

— Болёобди, хүсэ шадалнайшье һалаа. Яаха гээшэбибди? Саашадаа иигээд байбал, эдэ абтаһан хурьгаднай хуу анишахадань лэ. Ажалнай үдэр бүхэндэ ехэдэжэ, урдаа эртохоёо болинол даа. Үнгэрэгшэ һарада 10 гаран хурьган гарзалаа. Мүнөө гурбан хурьган үхэхэеэ хэбтэнэ. Угайдхадаа эртымнай хурьгад. Юуниинь дуталдаа юм, ямаршьегүйнүүд аад, гэнтэ хүл дээрээ тогтохоёо болинол. Пенициллин, стрептомицинээр яһала таринаалди. Туһа болоногүй...,— гэн, дээрэ дээрэһээнь мэгдүүгээд хөөрэжэ захалаа һэн.

Эндэхи хонишодой мэдүүлһэнэй ёһоор, тус отарада анхарал багаар табигдажа, мартагдашанхай гэхээр. Хонишод, хурьгашадыешье олоҗо үгөөгүй мүртөө үбһэ, талхыень саг соонь асаржа үгэхэеэ яанаб.

Бүхыдэнь абажа харахада, Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой отаранудта һанаа зоборитой, усадхагдаагүй дутагдалнууд яһала үзэгдэнэ. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд элишэлэгдэһэн эдэ дутагдалнуудаа түргэн усадхажа, зохихо хэмжээ абаагүй һаа, хожомоо бэрхэтэйхэн байдалда орожо магад.

В. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТРАКТОР, МАШИНАНУУДАЙ ЗАҺАБАРИЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1971 оной мартын 1-нэй мэдээн
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Трактор	Плуг	Сеялкэ
Варгажанай	77	75	75
Бэшүүрэй	85	85	117
Зэдын	68	62	83
Яруунын	65	92	75
Загарайн	65	69	79
Захаамина	63	98	88
Кабанскын	62	42	84
Хэжэнгын	73	80	98
Хурамхаанай	73	48	107
Хяагтын	65	72	95
Мухар-Шэбэрэй	81	103	117
Прибайкалиин	67	120	102
Сэлэнгын	69	79	70
Түнхэнэй	63	89	79
Улаан-Үдын	66	80	88
Хорниин	53	75	110
Республика дотор	70	78	92

Эндэ толилогдоһон мэдээнһээ харахада республикын колхоз, совхозуудта трактор болон хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ машинануудай заһабарилга дүүрэхэ үшөөл үдыхэн байна. Мартын 1-нэй байдалаар 3243 трактор заһабарилагдаа гэхэ гү, али түсэб 70 процент дүүргэгдэнхэй. Үшөө 1400-гаад трактор заһабарида орохо юм.

КПСС-эй XXIV съездын эхилтэр трактор, машинануудаа заһабарилжа дүүргэхэ гэһэн социалис мүрысөө үүсхэһэн Бэшүүрэй аймагай механизаторнууд абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Мүнөө эдэнэр сеялкэ, культиваторнуудаа заһабарилжа дүүргээд, һаяар тракторнуудаа, плугуудаа бэлэн болгохоор. Эндэхи Бэшүүрэй, Хёлгын совхозууд, «Дружба» колхозой механизаторнууд тракторнуудаа заһабарилжа үнин дүүргэнхэй.

Техникээ хабарай тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэри Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин аймагуудта урагшатайгаар ябуулагдана. Прибайкалиин аймагай ажахынууд плуг, сеялкэнүүдээ заһабарилжа дүүргэнхэй.

Тиигэбэшье энэ шухала хүдэлмэри бүхы дээрээ урда жэлэйхидэ хүрэнэгүй. Нёдондоной энэ үедэ мүнөөнэйхиһөө нилээд олон трактор, плуг, сеялкэнүүд заһабарилагдаад байгаа һэн.

Трактор заһабарилга урдынхидаал адли муугаар эмхидхэгдэнэ. Мүн плуг, культиватор заһабарилга гэдэргэ татагдана. Аймагай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй механизаторнууд совхозуудай тракторнуудые заһабарилха түсэбөө мууса дүүргэнэ. Мүн совхозуудайшье мастерскойнуудта ажалай эмхидхэл һула.

Кабанскын аймагай ажахынууд трактор, машинануудые заһабарилгаар мүн лэ ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Хабарай тарилгын хүдэлмэриин газаа орожо ерээд байхада, аймагай совхозуудай тракторнуудай гурбанайнь нэгэ хубин, плугуудайнь хахадһаа олонхинь, культиваторнуудайнь дүрбэнэй гурбан хубинь заһабарилагдаагүй байна.

Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникые заһабарилгада ушарһан дутагдалнуудые дары усадхаха, заһабарилгын мастерскойнуудта ажалладаг хүнүүдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха талаар колхоз, совхозуудай, аймгүйсэдкомуудай хүдөө ажахын управленинүүдэй инженернүүд эрид шанга хэмжээ абаха уялгатай. Тиихэдээ заһабарилгын шанарта онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ДИРЕКТИВЭНҮҮДЭЙ ПРОЕКТ ЗҮБШЭНЭБДИ

АЖАЛШАДАЙ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛДЭ ТҮШЭГЛЭН

«...ПАРТИИН РАЙКОМУУД, ПАРТИЙНА ЭХИН ОРГАНИЗАЦИНУУД АЖАХЫН БАЙГУУЛАЛТЫН БҮХЫ ҺАЛБАРИНУУДТА ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ХАНГАХА ЗОРИЛГОТОЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ, ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ҮРГЭНӨӨР ЯБУУЛХА, ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, КОЛХОЗ БОЛОН СОВХОЗУУДАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ ҺАЙТАР ШЭНЖЭЛЭН МЭДЭХЭ ЁҺОТОЙ.»

(КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектһээ)

Партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проекттэй танилсажа, зүбшэжэ байнабди. Политическэ, гүрэн түрын ехэ удха шанартай документ олониитын үзэмжэдэ табигдаба гээшэ. Шэнэ хараа түсэбүүд, шэнэ тоонууд. Манай гүрэнэй экономикын хурдан түргэнөөр дабшаха программа энэ болоно.

Үнгэрһэн табан жэлэй түсэбэй тоонуудтай энэ документые зэргэшүүлэн харахада һонирхомоор. Олон тоо, баримтанууд, мантан томо барилганууд, ашаглагдажа эхилһэн бүхэли районууд толгой соо ороно. Тиин эдэ бүгэдые бултыень тоолохын аргагүй ха юм даа. Тиимэ хадань, энээхэн статья соогоо аймагайнгаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй 5 жэлэй туршада бүтээһэн ажал хүдэлмэриин зарим дүнгүүдтэ тогтохо хүсэлэн бии.

Продукци ехээр абахын түлөө

Энэ үе соо хэгдэлэн юумэн ехэ, үшөө хүсэлдэнгүй үлэһэншье юумэн бии гэжэ сэхэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Хүдөө ажахын продукци гүрэндэ худалдаха түсэб тарягаар, мяхаар, һүөөр, ноһоор, үндэгөөр дүүргэһэн байнабди. Огородой эдеэгээр дүүргэжэ шадагдаагүй.

Манай аймагай колхоз, совхозууд үнгэрһэн табан жэлэй туршада ургамалай ажахыгаар яһала пайн үрэ дүн туйлаһан байна. Энэ хугасаа соо элдэбын, ган гасуур жэлнүүдшье болоо ааб даа. Тиигээшье һаань, дунда зэргээр жэл бүри 435,1 мянган центнер тараан хуряагдажа абтадаг байгаа. Энэнь 1961—1965 онуудта жэл бүри абадаг ороохо тараанһаа 107 мянган центнерээр ехэ болоно. Зарим ажахынуудай жэл бүри тогтууритай баян ургаса хуряадаг болонхой. Жэшээнь, «Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозууд эдээнэй тоодо ороно. Илангаяа үнгэрэгшэ жэлдэ баян ургаса хуряагдаа. Урдань хэзээшье абтаагүй ехэ тараан—516,8 мянган центнер хуряагдаа. Дээрэ дурсагдагша колхозууд гектар бүриин 20,9, 19,8, 17,4 центнер тараа абаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ 57 мянган центнер тараа гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байһан аад, 100 мянган центнер тушаагдаа. Үрэһэн хаагдаад, малай хоолдо хүрэхэ хэмжээнэй ороохо тараан таһалагдаа.

Манай аймагай түрүү ажахынууд сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулһанай ашаар үбһэ ногооной тогтууритай ургаса хуряадаг болонхой. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай колхоз, совхозууд 15,3 мянган гектар сабшалангай га бүриһөө 15,7 центнер үбһэ сабшажа абаа. Үнгэрһэн табан жэлэй эхиндэ гектар бүхэнһөө 8,2 центнер үбһэн абтадаг һэн. Энээнэй ашаар нёдондо 215 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй байһан аад, 378 мянган центнер абтаа һэн. Түрүү луговодууд даалһан участогууд дээрэһээ жэл бүри үндэр баян ургаса хуряана. Жэшээнь, Хүдэрийн совхозой Базар Чагдуров нёдондо 80 га сабшалангай гектар бүриин 46,2 центнер үбһэ абаа. «Родина» колхозой луговод Т. Тимофеев—36,2 центнер, «Дружба» колхозой луговод А. В. Колодин—37 центнер үбһэ абаһан байна. Иимэ жэшээнүүдые харуулбал, олон байха. Ингэжэ мал ажалые ашаг ехэтэйгээр хүгжөөхэ үндэһэ һуури табигдаа гээшэ. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада малай тоо толгой олошороо, ашаг шэмэнь яһала дээшэлээл даа. Тиигэбэшье, сэхынь хэлэхэдэ, мал ажалдахи үрэ дүнгүүднай һанаһанда хүрөөгүй, сэдьхэлыемнай ханаагаагүй. Тиимэһээ энэ асуудал райсанно партийна организациин онсо анхаралда байһан юм.

Энэ табан жэлэй туршадашье тараанай, үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ юм. Гол түлэб полинуудай үрэжэл, элдүүрилгэ һайжаруулһанай, газар тараалангые эрдэм ухаанай ёһоор эрхилһэнэй ашаар ургаса дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Манай аймагай ехэ газар элһэндэ дарагдажа гэмтэдэг юм. Тиимэһээ газарай хүрьһые нимэ гэмтэлгэһээ аршалха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдахаар хараалагданхай. Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ мелиорациин хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха. Ондоогоор хэлэхэдэ, газар тараалангые, мал ажалые ашаг ехэтэй болгохын тулада хэмжээнүүд абтаха. Арадай ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ ехэдхэхэ хэрэгтэ партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проект дотор ехэ анхарал хандуулагдана.

Шэнэ табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэжэ эхилхэдээ, үнгэрһэн табан жэлэй дүнгүүдые шэнжэлжэ, шүүжэ үзөөгүйдэ аргагүй. Ингэжэ гаталһан замаа хёрхо нюдөөр харахада, хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа, нөөсэнүүдээ элирүүлжэ ха юмбибди. Тиимэһээ манай ажал хэрэгэй зарим дүнгүүдые дээрэ харуулха гэжэ оролдобоб. Энээхэн статья соо бултыень дурдахын аргагүй. Тиигэхэ зуураа, манай аймагай промышленностиин хүдэлмэриин дүнгүүд тухайда огтолон хэлэгдээгүй. Һүүлэй үедэ шэнэ һалбари—горнорудна промышленность бии болонхой.

Энэ үе соо ажахын амжалта туйлахын тулада партиин райкомой ябуулһан эмхидхэлэй, үзэл сурталан хүдэлмэри тухайда тон хүряангыгаар тогтохо хэрэгтэй.

Эмхидхэлэй хүдэлмэри

Партийна эхин организацинуудай үүргэ, энээнтэй хамта коммунист бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхын тулада партиин райком ехэ хүдэлмэри ябуулаа, мүнөөшье ябуулна, саашадаашье ябуулха юм. Аймаг дотор отделенинүүд болон цехүүдэй 40 партийна организацинууд бии. Эдээнэй олониинь хүдэлмэреэ шадамараар эмхидхэдэг, партийна суглаагаа саг соонь үнгэргэдэг, тэрээн дээрээ шухала асуудалнуудые зүбшэдэг гуримтаи. Жэшээ болгон «Дружба» колхозой Ехэ-Хүдэриин отделениин партийна эхин организацие дурдалаар. Хүдөөгэй библиотекые даагша А. И. Абросимова эндэхи партийна организаци толгойлдог юм. Нүхэр Абросимова эдэбхитэйдтэеэ хамта ажалшадай дунда һонирхолтой хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Эндэхи зоной дунда эмхидхэлэй политическэ, соёлой хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана. Даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө коммунистнуудай, хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхын тулада зохихо хэмжээнүүдые абана. Эндэхи отделениин ажал хэрэгтэ эдэ бүгэдэнэй нүлөөлһэниинь лабтай. Мүн Пограничнэ совхозой нэгэдэхи отделениин, Хяагтын совхозой Хяагтын отделениин эхин организацинууд хүдэлмэреэ согтой залитайгаар ябуулдаг гэжэ райком тоолодог юм.

Партиин райкомой гэшүүдһээ эхилээд, эхин организацинуудай бюрогой гэшүүд хүрэтэр партийна органуудта һунгагшадай үүргэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд абтажа байнхай. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй мартда «Дружба» колхозой парткомой хүдэлмэри тухай асуудал партиин райкомой пленум дээрэ табигдаа һэн. Парткомойнь гэшүүд бултадаа пленумдэ уригдаа. Мүн бүхы ажахынуудай, промышленна предприятинуудай парткомуудай секретарьнар пленумдэ хабаадаа. Тус колхозой парткомой секретарь Б. Т. Цыренжапов ябуулжа байдаг хүдэлмэри тухайдаа хөөрэжэ үгөө. Пленумэй гэшүүд һанамжа бодомжоёо хэлээ. Манай һанахада, энэ яһала һонирхолтой, ашатай туһатай пленум болоо һэн. Юуб гэхэдэ, парткомой хүдэлмэриин дүй дүршэл (дутагдалтайшье байгаа һааб даа) хаража үзэгдэһэн байна. Үнэхөөрөө энэ колхозой партийна комитет хүдэлмэреэ шадамараар ябуулдаг, хүдөөгэй интеллигенцие үргэнөөр хабаадуулдаг юм. Энээнһээ хойшо 7—8 һарын үнгэрһэнэй һүүлээр партиин райком ээлжээтэ пленум дээрээ урда тээнь абтаһан шиидхэбэриин дүүргэлтэ тухай хаража үзэһэн байна.

Партийна органуудта һунгагдагшадай үүргэ дээшэлүүлхэ тухай асуудалаар энэ жэлэй эхиндэ семинар үнгэргэгдөө һэн. Партийна эхин организацинуудай бюрогой гэшүүдһээ эхилээд, парткомой гэшүүд хүрэтэрөө нимэ семинарта хабаадаһан байна. Гадна партиин райкомой гэшүүдые хүдэлгэхэ гэжэ оролдодогоди. Жэшээнь, райкомой бюродо зүбшэгдэхэ асуудал бэлдэхэ хэрэгтэ эдэнэр хабаадуулагдана. Ехэ-Нугын совхозой тоосоото һунгалтын суглаанууд дээрэ коммунистнуудай хэлэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудаар ямар хэмжээнүүд абтанаб гэһэн асуудал бюрогой үзэмжэдэ табигдаха болоходонь, Пограничнэ совхозой парткомой секретарь Ф. Ф. Гайфутдинов Хяагтын совхозой парткомой секретарь А. Р. Тубанов хоёрто энэ асуудал бэлдэхэ даабари үгтэһэн байгаа. Райкомой эдэ хоёр гэшүүд Ехэ-Нугын совхозой парткомой хүдэлмэритэй танилсаад, бюро дээрэ хөөрэжэ үгөө. Алинданьшье — шалгагшадташье, шалгуулагшадташье туһатай байгаа гэжэ ойлгоо һэмди.

Даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө хүн бүхэнэй, тэрэ тоодо коммунистнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ зорилгоор зохихо хэмжээнүүд абтадаг гээшэ. Нэн түрүүн энээндэ хабаатай асуудалнуудые партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэнэ. «Коммунист ба партийна билет» гэһэн асуудал Алтайн совхоздо болоһон партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. «Коммунист, партийна даабари», «Хэрбээ ши коммунист һаа» гэхэ мэтын асуудалнууд отделенинүүдэй, ажахынуудай партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Жэшээнь, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой нэгэ отделенидэ болоһон партийна суглаан дээрэ «Партиин уставай эрилтэ» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Политическэ хүдэлмэри тухай

Партийна хүдэлмэрилэгшэ нэн түрүүн политическэ хүтэлбэрилэгшэ гээшэ бэзэ даа. Олониитын дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэридэ партийна, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулха гэжэ партиин райком оролдодог байгаа, мүнөөшье тиигэһээр. Олониитын дунда политическэ мэдээсэл улам үргэнөөр табиһанай үндэһөөр үзэл сурталай хүдэлмэри улам шангадхаха шухала гэжэ КПСС-эй XXIII съезд онсолон заагаа һэн. Энээнэй үндэһөөр политическэ хүдэлмэри ябуулха гэжэ оролдодог байгаабди.

В. И. Ленинэй 100 наһанай ойдо бэлэдхэлэй үедэ, тэрээнэй урда тээшье үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг гурим тогтонхой гэжэ хэлэлтэй байна. Юуб гэхэдэ, тогтоогдоһон нэгэ үдэр аймагһаа лекторнүүд хүдөө гаража, лекцинүүдые уншадаг гурим бии болоо. Ленинскэ пятница гээд нэрлэдэг байгаабди. Мүнөө лекторнүүдэй үдэр гээд нэрлэгдэнэ. Политическэ мэдээсэл гуримшуулагданхай. Политинформаторнууд мүн лэ тогтоогдоһон үдэртэй, тэрэл сагтаа хөөрэлдөөнүүдые хэдэг юм. Энэ жэлэй эхинһээ манай үзэл сурталшад табан жэлэй дүнгүүд тухайда зондоо хөөрэжэ үгэнэ. Хэдэ хэдэн бүлэг пропагандистнар-лекторнүүдые энэ асуудалаар партиин райком хүдөө гаргаһан байна. Партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проектын хэблэлдэ гарахатайнь сасуу райком мүн лекторнүүд-пропагандистнарые хүдөө гаргаа. Политическэ, экономическа, социальна, уластүрын ехэ удха шанартай энэ документые хото, хүдөөгэй ажалшад зүбшэн хэлсэнэ, һайшаана.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэд мүн лэ ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Табан жэлэй туршада һургуулиин 11 байшан, 8 клуб баригданхай. Ажалшадай дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулхаһаа гадна, соёлшод хүдөөгэй хүн зоной, илангаяа малшадай эрилтэ хангаха хэрэгтэ бүхы ажал ябуулгаяа зорюулна. Һайнаар хүдэлдэг клубууд, соёлой байшангууд бии. Мүн ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг хүдөөгэй интеллигенцишье бии.

Партиин райкомой зүгһөө ябуулдаг партийна, эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри хии талаар һалаагүй юм ааб даа. Табан жэлэй туршада амжаһан зарим тэды амжалта туйлалтанууднай энээнэй гэршэ болоно. Мүнөөшье манай аймагай ажалшадай партийна съездэ барихаар бэлдэжэ байһан бэлэгүүд энээнэй бодото гэршэ болоно.

Ажалай бэлэг

Арад зоной ажаһуудал, болбосон байдал улам һайжаруулха гээшые Коммунис парти гол зорилгодо тоолодог байна. Партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проект соошье энээн тухайда онсолон тэмдэглэгдэнэ. Социалис үйлэдбэреэ хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй үндэһөөр, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлаһанай ашаар арад зоной байдал һуудал һайжаруулжа шадагдаха гэжэ тэндэ хэлэгдэнэ.

Энэ гол шухала зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэдэг хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам хүгжөөхэ хэрэгтэ партиин Центральна Комитет саг үргэлжэ анхаралаа табина. Шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие түгэс зэбсэгжүүлһэнэй ашаар продукци ехээр абахаар хараалагданхай. **Манай аймагай ажахынууд жэл бүри олон трактор болон элдэбын түхэлэй машина абана. Эдээниие бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тухай дурадхалнууд ороно, энээндэ зохихо хэмжээнүүд абтаха юм.**

Манай ажахынууд продукци ехээр абаха хүсэлэнтэйгөөр хүдэлмэреэ эмхидхэхэ гэжэ оролдоно, партиин XXIV съезд угтуулан, ажалай үүсхэл улам бадарна, социалис мүрысөөнэй дэлисэ улам үргэдэнэ. Нёдондо энэ үеынхидэ орходоо һүн ехээр һаагдана, мяхан болохо мал һайнаар шахагдана. Үндэгэ гүрэндэ худалдаха кварталай түсэб февралиин 15-да дүүргэгдэә. Һү гүрэндэ худалдаха кварталайнгаа түсэб мартын 5-да сүм дүүргээбди. Партиин XXIV съездын нээгдэхэ үдэр болотор 5000 центнер һү түсэбһөө гадуур худалдаха хүсэлэнтэй манай һаалишад, үхэршэд хүдэлжэ байна.

Н. ЕЛИЗОВ,
КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь.

Буряадай барилгын управлениин 3-дахи СМУ-гай ... шэнэ табан жэлэй Директивэнүүдэй проекттэй тани... тиингаа съездые ажалай амжалтаар угтаха гэлсэбэ. ... ударнигууд олошорно. Зураг дээрэ: түрүү барилгашан, ... ажалай ударник Иван Тимофеевич Степанов. Тэрэ ... процент дүүргэнэ.

Д. БАЛДАНОВ.

БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛ...

Манай орон дотор барилгын материалнуудай промыш... эмхидхэгдэжэ, үнгэрһэн табан жэлэй туршада (1961—196... дайхитай сасуулбал) цемент—20,6 миллион тоннор, шиф... миллиард условно плитээр, асбестоцементнэ соргонууд—17... ган километрээр, хушалтын зөөлэн материалнууд—244,5 ... дүрбэлжэн метрээр, сонхын шэлнүүд—400 миллион дүрбэлж... рээр ехэ гаргагдаһан байна. Энэ үе соо үнгэтэ шифер, ... шэл болон барилгын бусад шэнэ материалнууд хэгдэдэг бол... дөөгэй ирригаторнуудта хэрэгтэй болодог дренажна керамич... гонуудай үйлэдбэри хэгдэнэ. Үнгэтэ промышленностьда ... шэн, 150 помольно агрегат оньһон аргаар хүдэлгэгдэдэг боло...

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проект соо ... ленна болон культурна барилганууд үргэнөөр ябуулагдаха... табан жэлдэ бүхы дээрээ 565—575 миллион дүрбэлжэн ... рын гэрнүүд бүтээгдэхээр хараалагдана. Энээнтэй дашарам... рилгада хэрэглэгдэхэ материалнууд ехээр гаргагдаха. Ш... жэлдэ тэрэниие 1,4 дахин ехэдхэхээр түсэблэгдөө. ... ородог гол шухала материалнуудай нэгэн—цемент (энэдэ зу... диаграмма харагты) 1970 ондо хамта 95,2 миллион тонно ... рилэгдэһэн байбал, 1975 ондо 122—127 миллион тонно ... ехэдхэгдэхээр хараалагданхай. Мүн барилгануудта ородог ... нуудые һайн шанартай болгохо, гэр байрануудай гоёлтод... лагдаха олон зүйлэй материалнууд элбэгээр гаргагдахэ байна.

Гэхэтэй хамта, шэнэ табан жэлдэ манай республика ... саргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, барилгын матери... лээд ехээр бүтээгдэхэ. Гүрэнэй һомолһон мүнгэ зөөрөөр 1,4 ... дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байранууд, 25 мянган ... һураха һургуулинууд болон бусад барилганууд бүтээгдэхэ. ... гэдые ашаглаха хэрэгтэ орон доторнай хүгжэжэ байһан ... материалнуудай промышленность ехэ үүргэ дүүргэхэ байн...

ШЭНЭ ТИПОГРАФИ ХЭРЭГТЭЙ

Эдэ үдэрнүүдтэ олониитэ ажалшаднай СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэжэ, үнэн сэдьхэлһээ һайшаан дэмжэнэ, арадай ажахые улам хүгжөөхэ зорилготой дурадхал, һанамжануудаа хэлэнэ.

Һаяхан Хориин аймагай типографиин болон редакциин хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай үргэн хабаадалгатай нээмэл партийна суглаан дээрэ энэ түүхэтэ документые зүбшэн хэлсэлгэ болобо.

Энэ типографида гушаад жэлдэ наборщигоор хүдэлжэ байһан, Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн дурасхаалай медальда хүртэһэн Гажид Цыренова үгэ хэлэхэдээ, мүнөөнэй полиграфическа машинануудаар түхеэрэгдэһэн шэнэ типографиин байшан Хоридо бариха саг тулажа ерээ гэбэ.

Энэ тон шухала асуудал табигдажа эхилһээр эгээ арбан жэл үнгэрөө. Ушар иимэһээ шэнэ типографи барилгые түргэдхэхэ саг хэрэгтэй гэжэ бусадшье үгэ хэлэгшэд нүхэр Цыреновагай дурадхалые дэмжээ.

Гадна хэблэлэй продукциин шанар һайжаруулхын тула типографиин хүдэлмэрилэгшэдэй техническэ һуралсал эмхидхэхэ шухала гэжэ тоолобо.

Ж. БАДМАЕВ,
редакци болон типографиин парторганизациин секретарь.

ЭНДЭ ФОСФОРИТ МАЛТАГДАНА

КАЗАХАЙ ССР. Каратау гэдэг уулын баялиг барагдашагүй. Мүнөө үедэ 1,5 миллиардһаа үлүү тонно фосфоридтай дүшэ гаран буусануud элирүүлэгдээ. Эндэ Каратаугай горно комбинат ажалладаг. Үдэртөө хэдэн мянгаад тонно фосфоридай продукци арадай ажахыда зөөгдэжэ байдаг. КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ комбинатайнгаа кварталайнгаа даабариие мартын 28 болотор дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Зураг дээрэ: Аксай гэдэг руднигта фосфоридай руда малтагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ИНДУСТРИ ХҮГЖӨӨЛГЫН ГОЛ ҮНДЭҺЭН

Капитал... барилга...

Промышленностиин алишье һалбари хүгжөөхын тула тэрэнэй үндэһэ һуури болохо барилга нэн түрүүн хэжэ эхилхэ хэрэгтэй. Бүхы юумэн барилгаһаа эхитэй гэжэ хэлсэдэг. Промышленна продукци үйлэдбэрилхэһөө холо урид предприятинуудай байшан, хүдэлмэришэдэй ажаһууха гэр байра, ондоо түсхай барилга хэгдэжэ эхилдэг.

Энэ табан жэлэй хугасаада оронойнмнай промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ, шэнэ һалбаринууд байгуулагдаха. Энэ зорилго бэелүүлхын тула капитальна барилга хаа хаанагүй үргэн далайсатайгаар ябуулагдаха юм.

«Экономико хүгжөөхэ, хүн зоной байдал һуудал ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар хараалагдаһан даабаринуудые дүүргэхын тула табан жэлэй туршада арадай ажахын капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомолалгые 36—40 процентээр дээшэлүүлхэ» гэжэ 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проект дотор онсо тэмдэглэгдэнэ. Капитальна һомололгые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, барилгые түргэнөөр, һайн шанартайгаар эрхилхэ, барилгын өөрынь индустри хүгжөөхэ гэһэн эрилтэ табигдана.

Буряадай барилгын управлениин коллектив республикын арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитала горитойгоор оруулна гээшэ. Барилгашадай хүсөөр промышленна олон предприятинууд бодхогдоо, культурно-ажаһуудалай ехэ барилга хэгдээ. Управлениин коллектив партиин XXIII съездын Директивэнүүдые бэелүүлэн, үнгэрһэн табан жэлэй хугасаада 169 миллион түхэригэй капитальна барилга хэһэн байна. Энэнь урдахи табан жэлэйхитэй сасуулхада, 14,0 процентээр ехэ болоно.

Табан жэлэй үедэ ямар барилга хэгдээб гэжэ тайлбарилан хэлэхэдэ, Улаан-Үдын шэлэй, прибор бүтээлгын заводуудай үйлэдбэриин шэнэ талмайнууд, жэлдээ 69 миллион хирпиисэ галдан гаргаха хүсэ шадалтай силикатна хирпиисын завод, 100 мянган тахяа тэжээхэ Сотниковско шубуунай фабрика, Онохойн модоной комбинадай стандартна гэрнүүдые болон сонхын рама, үүдэ хэхэ цех, мүн промышленна ондоошье барилга. дүүргэгдэжэ, ашаглалгада тушаагдаһан байна. Гадна культурын институдай байшан, шэнэ поликлиникэ, 1200 тонныи багтаамжатай холодильник, 1400 үхибүүдэй һураха һургуули, 2100 хүүгэдые хүмүүжүүлхэ саад, ясли, хамта дээрээ 270 мянган дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүд баригдаа.

1971-1975 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проектын ёһоор барилгашадай урда бүри харюусалгатай зорилго табигданхай. Табан жэлэй түсэбөөр тодорхойлогдоһон эрилтэдэ хүрэмөөр ажал хэрэгээ эмхидхэхын тула шухала удха шанартай асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэй болоно. Хэрбээ 1971 ондо манай барилгын управлени 32 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбтэй байбал, табан жэлэй һүүлшын 1975 ондо 75 миллион түхэригэй гэхэ гү, али энэ жэлэйхитэй сасуулхада, алар хоёр дахин шахуу ехэ хэмжээнэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Промышленна томо комплекс болохо Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинат, Онохойн модоной комбинадай шэнэ цехүүд, жэлдээ 35 мянган тонно продукци үйлэдбэрилхэ кондитерскэ фабрика, 20 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай тепличнэ комбинат, Зүүн-Сибириин технологическа болон багшанарай институдай шэнэ байшангууд, Буряад драмын театр баригдажа дүүргэгдэхээр хараалагдана. Гадна промышленна томо предприятинууд шэнээр баригдажа эхилхэ юм. Жэлдээ нэгэ миллион 500 мянган тонно апатидай концентрат үйлэдбэрилхэ Забайкальска комбинат, баригдажа байгаа Галуута-Нуурай ГРЭС-ые шулуу нүүрһээр хангаха Холбоолжоной уурхай, жэлдээ 50 миллион хирпиисэ галдан гаргаха шадалтай Грязнухинска завод, хүдөө ажахын машинануудые бүтээхэ завод, жэл соо 3 миллион паар гутал оёхо фабрика, гадар трикотаж хубсаһа нэхэхэ фабрика, жэлдээ нэгэ миллион пугаһа үсхэбэрилхэ Кабанска фабрика, ондоо олон барилга энэ табан жэлэй үедэ бодхоогдожо эхилхэнь.

Шэнэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан промышленна томо предприятинуудые, культурно-ажаһуудалай олон барилгануудые бодхожо, республикынгаа арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулхын тула нэн түрүүн барилгын организацинуудай үйлэдбэриин үндэһэ һуури хүгжөөхэ шухала болоно. Барилгые индустриальна аргаар эрхилээгүй, оньһожоруулаагүй һаа, ойрын 3—4 жэлэй туршада мүнөө үеынхиһөө хоёр дахин ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ шадагдахагүй гээшэ. Барилгын индустри хүгжөөхэ эрилтэ партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проектээр табигдаһан байна.

Ойрын жэлнүүдтэ энэ талаар ямар хүдэлмэри хэгдэхэ гээшэб? Хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдые хэдэг заводууд үргэдхэгдэхэ, һэльбэн заһабарилагдаха юм. 10 мянган кубометр перлит-бетон панельнүүдые хэхэ цех баригдаха болоо. Барилгада хэрэгтэй модон зүйлнүүдые бүтээхэ завод барижа ашаглалгада тушаахадамнай, олон асуудал шиидхэгдэхэ ушартай. Мүнөө модон хэрэгсэлнүүд ондоо тээһээ асарагдадаг. Эдэ зүйлнүүдэй дуталдахада, барилгын һаатуулагдадаг байһаниинь мэдээжэ. Управлени өөрын заводтой болоходоо, һайн шанартай модон зүйлнүүдые хэрэглэгдэхэ зэргээрнь бүтээхэ арга боломжотой байха.

Томо панелеэр гэр баридаг комбинат нилээд үргэдхэгдэхэ юм. Хэрбээ мүнөө энэ комбинат жэл соо 30 мянган дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүдые хабсарган табиха шадалтай байбал, ойрын жэлнүүдтэ 100 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баридаг болохо гээшэ. Комбинадые үргэдхэхэ, шэнэ цехүүдые бодхоохо техническэ документаци абтаа.

Гадна барилгые оньһожоруулха, мүн проектно-техническэ зүйлнүүдээр хангаха управленинүүдэй хүсэ шадал горитой ехээр үргэдхэгдэхэ болоо. Шэнэ техникэ абтажа, барилгые оньһожоруулха гэжэ хараалагдаа. Тиихэтэй хамта барилга-хабсаралгын шэнэ управленинүүд, пунктнууд байгуулагдаха юм.

Республикын арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай шэнэ барилгануудые хараалагдаһан саг болзор соонь барижа, ашаглалгада тушаахын тула үйлэдбэриингөө үндэһэ һуури бэхижүүлхэ, барилгые хаа хаанагүй индустриальна аргаар эрхилхэ зорилго урдаа табяабди. Энэ зорилго шиидхэхэ ёһотойбди. Тиигэжэ жэлдээ 75 миллион түхэригэй барилга-хаб... дэлмэри хэгдэхэ, шэнэ ... түсэбөөр хараалагдаһан ... эмхи зургаанууд, гэр ... ригдажа, ашаглалгада ... болоно.

Барилгын индустриал... һуури үргэдхэгдэхэтэй ... жэлэй түрүүшын 1971 ... барилганууды барижа ... рэгтэ управлениин колл... шадал элсүүлэгдэжэ ба... 35 мянган дүрбэлжэн ... нүүдые хэхэ цех Онох... комбинадта баригдажа, ... тушаагдаха юм. 10 ... продукци үйлэдбэрилхэ ... фабрика, тепличнэ ко... мянган дүрбэлжэн ... түрүүшын ээлжээн, Зүү... технологическа инстит... торно байшан, 75 мянга... метр байрын талмай, ... ондоо олон барилга энэ ... гэгдэхэ байна.

Буряадай барилгын ... коллективэй шиидхэхэ ... ехэ. Партиин XXIV ... баталан абаха Директив... тэлбэри болгон, энэ ... соо табигдаһан зорил... то дээрэнь бэелүүлэн, ... раалагдаһан шэнэ ... саг болзор соонь ашаг... шааха гэжэ тэдэнэр шии... рилгашад промышленна, ... турно-ажаһуудалай ба... бодхоожо, арадай ажа... һалбаринуудые хүгжөөхэ ... һа нэмэреэ оруулалсаха, ... рилгоёо дүүргэхэ байһан... этигэнэ.

А. ПЛАС...
Буряадай барилгын ... ниин үйлэдбэрик-те... таһагай на...

СОВЕТ ЗАСАГ—АРАДАИ ЗАСАГ

ҮЙЛЭДБЭРИИН АСУУДАЛДА ГОЛ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНАБДИ

...ай Соведэй гол хүдэл... Исэнгын совхозой хүг... шэглэлһээ—мяха абалгаяа ...болгохо хараа түсэбһөө ...тын мэдэжэ. Соведэй ...дээрэ табигдадаг, гүйсэд... ...тедэй заседанинуудта зүб... ...асуудалнуудые хараад үзэ... ...халт тухай асуудал ехэ ...

... 10-да болоһон һүүлэй ... депутадууд сомоной шэ... ...тухай асуудал ...гадна, совхозой хоёрдо... ...мдэ малай үбэлжэлгын хэр ...байһан тушаа отде... ...ша нүхэр Д. В. Чен-ви... ...шагнаһан байна.

...мал гол түлэб һай... ...байнхай, гэбэшье ...дутагдалнууд элирүүлэг... ...юм. Тэжээлэй кило... ...химгадан, һайнаар ...шүүһэ оруулжа мал... ...аша харюуень дээшэ... ...зорилгоор хараалагдаһан ...дутамагаар бэелүүлэгдэ... ...элирээ. Энэ дутагдалай га... ...шалтагааниинь—гүүртэ, ...тэжээлэй саг соогоо ...дээрэһээ ...тобшолол хэгдээ. Үбһэ ...зүбөөр, гамтайгаар ашаг... ...шэнэ түл түрэсэ гарзагүй... ...үүлгын хэрэг хёрхоор хи... ...тула хэдэн газар де... ...постнууд тогтоогдоо. Тэ... ...совхозой дирекциин ...трактор машинануудые, хү... ...хүсэ нэмээһэнһээнь хойшо гүүртэ, отарануудта үбһэ, һолоомоной горитой нөөсэ бии боложо эхилээ.

Малай үбэлжэлгын ямараар үнгэржэ байһан тухай асуудалые Соведэй үзэмжэдэ табихаһаа урид хүдөө ажахын комиссиин гэшүүд түрүүлэгшэ нүхэр Жамсуевай ударидалга доро отделениин гүүртэ, отаранудай байра байдалтай һайтар танилсаһан, элирһэн дутагдалнуудые саг доронь усадхаха түргэн хэмжээнүүдые абхуулһан байна. Тэдэ дутагдалнуудай үндэһэн шалтагаануудые усадхаха, жэшээлэн хэлэбэл: тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэ томо фермэнүүдтэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, ганса өөрын фермэнүүдэй бэшэ, мүн ойро шадарай гүүртэ, отаранудай малые буйлуулмал тэжээлээр хангаха тухай сессиин тогтоолой дүүргэлтые комиссиин гэшүүд, депутадуудай постнууд шангаар хинана.

Эбэртэ бодо мал олоор үдхэжэ гүрэндэ худалдаха гол шэглэлтэй манай совхоздо үнеэн бүриһөө түл абаха, түргөөр түлжүүлхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай. Гэхэ зуура, түл түрэсэ абалгаараа урдахи жэлнүүдтэ совхозой ехэхэн гээгдэлтэй байһан туладань, үнгэрөөшэ жэлэй февральда Соведэйнгээ сесси дээрэ ахалагша зоотехнигэй элидхэл шагнаад, малай тоое олошоруулха, үнеэдэй һубайрха ябадал усадхаха тухай дэлгэрэнгы тогтоол гаргаһан байнабди. Тэрэнэй үндэһөөр бага бэшэ хүдэлмэри ябуулагдаа, түрүүшын үрэ дүн туйлагдаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Совхозой малшад үнгэргэшэ жэлдэ 100 эхэ мал бүриин 10 тугал, 20 хурьга урзанданайхиһаа олоор абаа. Тиигэбэшье үнеэн, хонин бүриһөө түл абажа, үдхэжэ шадагдаагүй. Ямар шалтагаанһаа мал һубайрнаб, шэнэ түл гарзалнаб гээд үнгэрөөшэ жэлэй дүн дээрэһээ шүүжэ, согсолжо үзөөд, мартда зарлагдаха сесси дээрэ тэрэниие үшөө дахин хэлсэхэ, энэ асуудалые эсэслэн шиидхэхэ хэрэгтэнь совхозой дирекцидэ туһалха, малшадые эмхидхэн элсүүлэлсэхэ гэжэ шиидээбди.

Сомоной оршом соохи урдаа хараха ажахын—Исэнгын совхозой үйлэдбэриие ургэдхэхэ, бусад шухала хэмжээнүүдые зүбөөр шиидхэхын тула оролдохо, оролсохын хажуугаар, захиргаанай, соёл гэгээрэлэй, ажаһуудалай олон янзын асуудалнуудта анхарал хандуулдаг, тодорхой хүдэлмэри ябуулдаг ааб даа. Харин мүнөө тэдээн тушаа бэшэнгүй, үйлэдбэри тухай зорюута дэлгэрэнгышэгээр тогтобоб.

Хүдэлмэриин наһанай хүнүүдээр олон бэшэшье һаа, манай сомоной совхоз Яруунынгаа аймаг соо нилээд томохон ажахы гэжэ тоологдодог. Мүнөө шэнэ түлыень оруулалсангүйгөөр, 4 мянга гаран үхэр, 14 мянга шахуу хонин, 376 толгой адуун үдхэгдэнэ. Тарялангайнь газар 8100 га, сабшалангайнь—3250, бэлшээринь 40 мянган гектар юм. Саашанхи зорилго юуб гэхэдэ, газараа бүри һайнаар ашаглаха, тэжээл элбэгжүүлхэ, хээрын бэлшээри зүбөөр хэрэглэхэ, хямда сэнтэй мяха ехээр гүрэндэ худалдадаг болохо гэлсэнхэйбди. Энэ гол зорилгоёо дүүргэхэ арга бии.

Үнгэрһэн табан жэл соо малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэгдээ һэн. Январиинишье дүн муу бэшэ. Совхознай гүрэндэ мяха худалдаха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбэй гурбанайнь хоёр хубиис дүүргээ. Съездын нээгдэтэр хахад жэлэй түсэб—595 центнер мяхан худалдагдаха. Һүүлгаар даабаринь үлүүлэн дүүргэгдэжэ байна. Хабарай тарилгада эмхитэйгээр бэлдэнэ. Энэ хэрэгтэ сомсоведэй бүхы ажалшадай хубитань бии гэжэ хэлэмээр.

Гансашье нютагай засагай зургаанай бэшэ, мүн худалдаа наймаанай, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын ба Исэнгэдэхи бүхы эмхинүүдэй хүсэлэл оролдолгын, ажал ябуулгын аша үрэнь совхозойл саашанхи хүгжэлтэ дээрэ харагдаха, тэрэнэй зэргээр хүдэлмэриин дүн сэгнэгдэхэ ха юм.

Ажалшадай депутадуудай Соведүүд нютагтахи засагай дээдын зургаан байһан уялгаяа нэн түрүүн үйлэдбэри дээрэ бэелүүлхэ, тиихэдээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулдаг үдэр үдэрэйнь хүдэлмэридэ хамааралсангүй, үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхэ, гүрэн түрын үмэнэхи уялгануудаа, түсэб даабаринуудаа, парти, правительствын тогтоолнууд хэр зэргэ дүүргэгдэнэ, бэелүүлэгдэнэб гэжэ хинан шалгаха зэргэтэй. Энэ талаар сельскэ, поселково Соведүүдэй эрхэ, уялганууд тухай Хуули дотор тодо һонороор бэшэгдэһэн, гүйсэдкомой түрүүлэгшэнэрэй бүхэроссин, манай республиканска зүблөөнүүд дээрэ онсо тэмдэглэгдэһэн байна. Шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа партиин съездын Директивэнүүдэй проект соо нютагуудтахи ажалшадай депутадуудай Соведэй үүргэ үндэрөөр сэгнэгдэнэ. «Соведүүд ниитын үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ бүри ехээр нүлөөлхэ, ажахын, социальна ба соёлой байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эрхэ түлөөлэлгэеэ үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой»,—гээд Директивэнүүд дотор уншанабди. Шэнэ табан жэлдэ партиимнай тодорхойлһон асари ехэ зорилгонууд совет эрхэтэн бүхэнэй хүсэлэл оролдолгоор амжалтатай дүүргэгдэхэнь лабтай.

Манай сомоной Соведэй депутадууд, гүйсэдхэхэ комитедэй хүдэлмэрилэгшэд партиин Директивэнүүдтэй ажалшадые гүнзэгыгөөр танилсуулха, нютагайнгаа экономико, соёл культура бүри ехээр хүгжөөхэ хэрэгтэ зрад түмэнэй хүсэлэлгэ оролдолго, эдэбхи үүсхэлыень бадарган элсүүлхэ уялгатай. КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ улам үргэнөөр дэлгэржэ байгаа социалис мүрысөөгөөр, ажалай шэнэ амжалта туйлахын тула манай сомоной бүхы ажалшад үнэн зүрхэнһөө шармайн хүдэлнэ, абаһан уялгаяа дүүргэхэнь дамжаггүй.

В. САМБУЕВ,
Яруунын аймагай Инсэнгын сомоной Сөведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.

Улаан-Үдын Кировэй нэрэмжэтэ заводой хүдэлмэришэн Нина Станиславовна Сундукова үдэрэйнгөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэ партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Сундукова.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

БАРХАН УУЛЫН БООРИДО

...оронoй бүхы арад зон ...нингаа XXIV съездые ...алтаар угтаха гэжэ ...эдэбхи үүсхэлтэйгээр ...байна гээшэ. Съездын ...нүүдэй проект соо соёл ...ые улам гүнзэгыгөөр, уд... ...өөр хүгжөөхэ, арадай ...лигые дээшэлүүлхэ гэжэ ...

...тиимэһээ партиин съез... ...тулан һаяхан эмхидхэгдэ... ...рамхаанай аймагта арба ...жэл соо хүдэлжэ байһан ...арадай театр эдэ үдэр... ...өөһэдынгөө сценэ дээрэ ...шэнэ зүжэгүүдые табиха гэжэ бэлдэжэ байнхай. Жэшээлхэдэ, залуу уран зохёолшо Жамса Цыреннимаевай «Чингис Саянов» гэжэ зүжэг найруулан табихаар бэлдэнэ. Режиссерынь—республикымнай культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Радна Ешонович Ешонов, уран зураашань—Дарижаб Хориганович Бадмаев.

Энэ зүжэгтэ мэргэжэл схэтэй үнинэй артистнуудһаа гадна, залуушуул олоор хабаадалсаха байна.

— Тус зүжэгөө Улаан-Үдэдэ мартын 15-һаа үнгэргэгдэхэ арадай театрнуудай харалгада харуулха бэзэбди,—гэжэ Радна Ешонович хөөрэнэ.

Гадна, һаяхан үнгэргэгдэһэн аймагай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ уран һайханай талаар хэхэ түсэбүүдые баталан абаһан байна. Тиихэдэ аймагайнгаа колхоз, совхозуудта март һарын эхеэр уран һайханай бүлгэмүүдэй фестиваль үнгэргэхэ юм. Энэ фестивальда һайнаар хабаадалсаха гэжэ Барханай арадай театрайхид мүн лэ ехэ эдэбхитэйгээр бэлэдхэл ябуулжа байна.

З. ЦЫДЫПОВ.

ЕРЭЭДҮЙН МЭРГЭЖЭЛТЭД

Буряадай хүдөө ажахын институдай заочно факультедтэ студентнэрые абалгын шалгалта боложо һаяхан түгэсэбэ. Тус институдай нэгэдэхи курсда заочноор һуралсахые хүсэһэн 650 хүн мэдүүлгэ бариһан байгаа. Мүнөө жэл энэ курсда 450 һурагшадые абаха түсэбтэй һэн. Тиигэжэ хоёр хүнэй һуурии гурбан хүн буляалдаба бшуу.

Шалгалтын комиссиин шиидхэбэреэр, орохо гэһэн мэргэжэлэйнгээ талаар эрдэм болбосоролоороо эрхим сэгнэлтэ абаһан 450 залуушуул студентнэрэй бүридхэлдэ оруулагдаа.

Агрономой, зоотехнигэй мэргэжэлээр туд бүри 55 хүн, хүдөө ажахые оньһожоруулгаар—80, экономикын ба хүдөө ажахы эмхидхэлгын мэргэжэлээр—30, тоо бүридхэл, бухгалтерай мэргэжэлээр 45 хүн һуралсахаар абтаба.

Шалгалтаяа илангаяа һайнаар үгэгшэдые дурдабал, Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой гэшүүн В. Сакияев, Улаан-Үдэдэхи «Скотимпортын» веттехник Т. Усынина, Баргажанай аймагай Дэрээнэй совхозой механизатор Л. Эрхитуев, Ивалгын туршалга-шэнжэлгын ажахын звеное даагша Ц. Очиров, Зэдын аймагай «Октябрьский» совхозой хонишон Г. Миронов, Түнхэнэй аймагай Саяанай совхозой малшан Я. Сыренова, Захааминай аймагай Далахайн совхозой хүдэлмэришэн Е. Ринчинова болон бусад.

Шэнээр абтаһан студентнэрэй 60 гаран процентнь тусхай дунда мэргэжэлэй һургуулитай, 81 процентнь мүнөө хүдөө ажахыда хүдэлжэ ябагшад.

В. ПРЕОБРАЖЕНСКИЙ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай заочно факультедэй деканай орлогшо.

Совет орон доторнай

Болзорһоонь урид

ДОНЕЦК. (ТАСС). «Бутовка-Донецкая» гэжэ шахтын нүүрһэшэд партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулан абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэбэ. Шулуу нүүрһэ малталга, ашалга ба уурхайн тулганууд гүйсэд оньһожоруулагданхай. Шахтада хэрэглэгдэдэг бүтээсэ ехэтэй «Тула» гэжэ машинанууд амжалтатай ашаглагдана.

Хэлэһэ ндээ хүрэмөөр

МАГАДАН. (ТАСС). Газарай баялиг шанаржуулдаг Билибинскэ комбинадай 42-хи шахтада съездын хүндэлэлэй уялгые тоосоондо оролсохо алтата элһэнэй һүүлшын кубометрнүүдые дээшэнь гаргаха эрхэ В. Цыгульскиин, Ю. Ершовой звенонуудта даалгагдаба. Энэнь область доторьо түрүүлжэ түсэбөө дүүргэһэн промышленна предприяти болоно.

Шахтын хүдэлмэрилэгшэд шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэхэдээ, съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр үшөө хэдэн арбаад мянган кубометр алтата элһэ түсэбһөө гадуур гарган һагшаха гэжэ шиидээ.

Загаһашадай оролдолгоор

ЮЖНО-САХАЛИНСК. (ТАСС). Беринговэ далайһаа загаһа баридаг траулерай капитан Алексей Рогулинай даадаг экипаж түрүүшын кварталай түсэб нэгэ хахад дахин үлүүлэн дүүргээ. Тус коллектив КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулан абаһан уялгаяа 320 центнерээр үлүүлэн дүүргэбэ. Нормативай ёһоор, энэ загаһаниинь дүрбэн губшалгаар баригдаха байһан аад, оройдоол нэгээр баригдаһан байна.

Эдэ басагад «сэнхир корабльнуудые» жолоодохо

БАКУ. (ТАСС). «Азерсельхозтехникын» районно нэгэдэлнүүдэй тусхай курсада, механизациин һургуулида хүдөөгэй 200 гаран басагад һурана. Хлопок хуряадаг машинануудай механик-жолоошодой мэргэжэлтэй болохо юм.

«Басагад—штурвалда» гэһэн уряатайгаар Азербайджанда үргэнөөр дэлгэрэгшэ үүсхэлые Ждановска 5-хи совхозой механизатор, Социалис Ажалай Герой Севиль Казиева гаргаа һэн. Мүнөө республика дотонь хлопок хуряалгын энэ мастерай жэшээе халан абагшад хэдэн зуугаад болонхой.

600 басаган-механизатор мүнөө жэлэй «сагаан алта» хуряалгада хабаадалсаха. Эдэнэй тоо нэгэ жэлэй саада тээхиһээ хоёр дахин олон болохо.

Техническэ мэргэжэлэй училищада механизаторнуудай һургуули ба курсада хүдөө нютагуудай таба мянга гаран хүбүүд, басагад һуража байна. Эдэнэй гурбанай нэгэ хубиһаа олониинь мүнөө хабарай полиин хүдэлмэридэ хабаадалсаха юм.

Ангарай эрьедэ

БРАТСК. (ТАСС). Гэр байра дулаасуулха түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ заводой барилга Ангар мүрэнэй баруун эрьедэ хэгдэжэ эхилбэ.

Тус предприяти Сибириин, Алас-Дурнын барилгануудые радиаторнуудаар, байра дулаасуулха котёл ба соргонуудаар хангаха байна. 1973 оной һүүл багта тус завод ашаглагдажа эхилхээр хараалагдана.

Автомадай завод

ХМЕЛЬНИЦКИЙ. (ТАСС). Эндэ термопластавтомадуудай завод хүдэлжэ эхилээ. Пластмассаар эдлэл хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ аппарадуудые тус завод гаргаха юм. Түрүүшын бүлэг автомадууд КПСС-эй XXIV съездын нээгдэхын урда тээхэнэ конвейерһээ буужа эхилхэ.

Түмэр замай шэнэ һалаа

ЛИПЕЦК. (ТАСС). Студеновско уурхайн управленидэ түмэр харгын шэнэ һалаа табижа эхилбэ. Тэрэ харгы тэндэ баригдажа байһан үйлэдбэриин горитой участок хүрэтэр татагдаха. Шэрэм, булад хайлуулхадаа хэрэглэдэг флюсэй түхэлэй һайн шанартай сагаан шохой Студеновскын горнягууд малтан абаха юм. Энэнь Европын гүрэнүүдэй металлургическа ба шудхалаагай заводуудта эльгээгдэхэ.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектын ёһоор, эндэ промышленна тусгаар ехэ барилга КМА-гай бааза дээрэ хэгдэхэ. Энэ үйлэдбэри удахагүй тиимэ сагаан шохой хэрэглэдэг болохо байха.

НАЙМАДАХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ БҮТЭЭЛ

МЕЛЕКЕСС—АТОМАЙ ХҮСЭ АШАГЛАГШАДАЙ ТҮБ

...И. Ленинэй нэрэмжэтэ атомна реактор... научно-шэнжэлэлгын (НИИАР) институ... эрдэмтэд-инженернүүд, хүдэлмэрилэг... амжалтануудые туйлажа, наймадахи ...жэлые ураа ехэ баяртайгаар үдэшөө. ...скһаа холо бэшэхэн, Мелекесс хотодо ...тус институдай эрдэмтэд-атомни... ...доторoo эгээл түрүүшын эршэтэ ...нуудтай атомна реакторһаа промыш... ...ток үгэжэ, ойн баярай жэлые тэмдэглээ.

...реактор «БОР-60» гэжэ нэрлэгдээ юм. ...оной декабрь һарада «түргэн» реактор ...туршалгада оруулагдаһан аад, эгсэ жэл ...хойно тэрэнь шэнэ үүргэ дүүргэ... ...түргэн сасардаг эршэтэ нейтронуу... ...ашаглагдадаг реактортай, оронoй... ...туршалгын түрүүшын атомна электро... ...болонхой.

...манай орон дотор бүтээгдэһэн ...атомна электростанцинууд удаан сасар... ...элшэтэ нейтронуудай хүсөөр хү... ...байгаа,—гээд атомна реакторнуу... ...научно-шэнжэлэлгын институдай дирек... ...нинскэ шангай лауреат О. Д. Казач... ...хөөрэнэ.—Теэд Мелекессэй эрдэм... ...түрүүшынхеэ хүсэ ехэтэй нейтро... ...реакторһаа электрын элшэ гаргажа ...Энэмнай орон дотор реактор бүтээлгын ...айхабтар ехэ научна, техническэ түй... ...болоно. «БОР-60» гээшэ байгаалиин бү... ...атомай элшэ хүсэн болгохо арга ...онсо түхэлэй реактор юм. Энэнь ха... ...элшэ гаргадаг нейтронуудтай, гол тү... ...«Уран-235» гэдэгые шатаадаг (иимэ бодос ...олдодоггүй) реакторһаа онсо ил... ...Эршэтэйгээр сасардаг нейтронуудтай ...нуудта «Уран-238» гэдэгые бүхыдэнь ...шатаажа болохо юм. Иимэ уран бай... ...нүгеэдэһөө 140 дахин элбэг байдаг. ...ядерна хүсэтэй нөөсые арьбадхана, ...атомай хүсэ саашадань хүгжөөлгэдэ үргэн ...үгэнэ.

...эршэтэйгээр сасардаг нейтронуудай хүсөөр ...хэрэглэдэг реакторнуудые шэнэ табан жэл... ...промышленна аргаар хэрэглэхэ тухай партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проект соо бэшэгдээ һэн. Арадай ажахыда бэелүүлэгдэхэ энэ шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ Мелекессэй эрдэмтэдэй туйлаһан амжалта нилээд ехэ үүргэтэй.

— «БОР-60» хадаа ерээдүйн атомна хүсэтэ электростанциин шэнэ түхэл шэнжэнь болоно. Гэбэшье эршэтэ нейтронуудай туһаламжаар хүдэлдэг реактортай атомай элшэ хүсэ саашадань хүгжөөлгэдэ үшөөл ехэ техническэ бэрхэшээлнүүд дабагдаха болоно,—гэжэ нүхэр О. Д. Казачковский хэлэнэ.—«БОР-60» гээшэмнай мүнөөдөө туршалгын реактор байһаар. Тиимэһээ эдэ бэрхэшээлнүүдые элирүүлхын, тусхайлхада, нэгэ литрһээ 1000 киловатт хүрэтэр элшын гарахаар айхабтар ехэ хүсэтэй активна зоно бии болгохо зорилго бэелүүлжэ байнабди. Шэнгэн металл—натриие халуу баридаг шанартай болгожо, бүри үргэнөөр хэрэглэхэ арга туйлагдажа байна. Удаан саг соо ашаглагдаха, айхабтар ехэ элшэ хүсэ абахын тула халуу гаргадаг элементнүүд шэнэ реакторта туршагдана. Мүн эршэтэ нейтронуудай хүсөөр хүдэлдэг реакторнуудтай атомна электростанцинуудые үргэнөөр хэрэглэжэ, ерээдүйдэ тэдэнэй барилга үргэдхэхын тула бусад научна, инженернэ асуудалнууд шиидхэгдэнэ.

Олег Дмитриевич бидэниие шэнэ түхэлэй реактортай, институдай лабораторитой танилсуулба. Мүнөө «БОР-60» гэдэгынь Мелекесстэ бүтээгдэһэн атомна реакторнуудай табадахинь болоод байна. Түрүүшынь «СМ-2» түхэлэй реактор 1961 оной октябрьда ашаглалтада ороһон юм. «Орбус» гэдэг атомна электростанци 1963 онһоо ашаглагдана. Наймадахи табан жэлэй эхилхын урда тээхэнэ «БК-50» түхэлэй реактор хүдэлгэгдөө. Харин үнгэрһэн табан жэлэй турша соо тус институдта «Мир», «БОР-60» гэдэг хоёр томо реактор ашаглагдаа.

Тиин урда тээнь хаанашье мэдэгдээгүй байһан Мелекесс хото атомай амгалан амисхалаар амилжа, шэнэ байдал шэнжэлэгдээ. Мелекесс мүнөөхэн мүндэлһэн город шэнгеэр харагдана. Элдэб модотой үдхэн тужа соогуур Менделеевэй нэрэмжэтэ, Энтузиаст гэһэн шэнэ гудамжанууд, Ленинэй проспект жэрынэ... Арбан дабхар, табан дабхар гэрнүүд бодонхой. Һургуулинууд, магазинууд, кафе бии. Соёлойнь байшан мүнөөнэй ямаршье городуудаи тиимэ байшангуудһаа дутуугүй. Барилганууд бүтээгдэхэдээ, тойроод байһан мододтонь гаршье хүргэгдөөгүй юм. Тиигээд лэ бүхы город ногоон тужа соо оршоно. Айлнуудай газаагуур 100 наһатай нарһад, хуһанууд ургажа байдаг. Мелекесс гээшэтнай юуб гээд асуухада, нютагай зон: «атом+ой модон» гэһэн удхатай юм гэжэ хөөрэлдэдэг.

Городой һалбархада, хүн зоной шарай хубилалсана. Лабораторинуудта, реакторна түхеэрэлгэнүүдтэ залуушуул олоороо хүдэлдэг. Тэдэнтэй танилсахадаа, «эрдэмэй кандидат...» гэһэн үгэнүүдые хододоол дуулажа ябаабди. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада тус институдһаа хори гаран залуу эрдэмтэд урган гараа. Мелекессэй дүшөөд физигүүд научна ехэ хүдэлмэриин авторнууд болонхой. Эндэхи эрдэмтэд атомай хүсэ амгалан тайбан зорилгодо хэрэглэхэ уласхоорондын харилсаанда хабаадалсадаг. Эдэнэр уласхоорондын конференцинүүдтэ, хуралдаануудта, конгрессүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададалсана.

НИИАР—дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон, совет ба гадаадын олохон эрдэмтэдэй анхарал татаһан научно-шэнжэлгын центр юм. Һүүлэй хоёр жэлдэ институдай шэнжэлгын лабораториие, ядерна реакторнуудые харахаяа гадаадын 30 гаран гүрэнэй делегацинууд ерэһэн байгаа. Тэдэнэр бултадаа Мелекессэй физигүүдэй амжалтые үндэрөөр сэгнэһэн байна. Атомай хүсэ ашаглаха уласхоорондын агентствын генеральна директор С. Эклунд хөөрэхэдөө:

«Тус институдай эрдэмтэдэй амжалтаар, гайхамшагта барилгаарнь сэдьхэлээ хүдэлгөөб» гэбэ.

Чехословакиин физик Я. Нойманн эндэ ерэхэдээ, гадаадын олон эрдэмтэдэй хэлэһыень зүбшөөжэ, баһал эрхим сэгнэлтэ үгөө.

Мелекессэй атомна центр шэнэ табан жэлэй түсэбөөр хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Ядерна реакторнуудые хүдэлгэдэг пультнуудта, элдэб манипуляторнуудтань сагаан комбинезонтой хүнүүд ажаллана. Тэдэнэр атомай агуу хүсые жолоодожо, амгалан байдалай, дэлхэйн бүхы зоной жаргалта һайхан ажабайдалай аша туһада зорюулна.

Б. БАБЛЮК,
ТАСС-ай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Бор-60» гэдэг реакторай пультуправлениин дэргэдэ халаанай инженер Ю. В. Висилевич (зүүн гарһаа) ахалагша инженер С. В. Киселев. 2-дохи зурагтань «Бор-60» реакторай центральна зал.

ТАСС-ай фотохронико.

УЛАСХООРОНДЫН шэнжэлэл

ЭЗЭМДЭГШЭДЭЙ УБАЙГҮЙ ЭРИЛТЭНҮҮД

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые эбэй ёһоор гуримшуулха зохид һайн эрхэ байдал һүүлэй үедэ бии боложо байһан юм. Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудал политическэ талаарнь гуримшуулха гэһэн ОАР-ай эрид сэхэ хараа шугам тиимэ зохид һайн байдал бии болгоходо туһалһан байгаа. Эзэмдэһэн газар дайда дээрэһээ өөрынгөө сэрэгүүдые гаргахабди, Палистинэһээ зугадажа гараһан зон тухай асуудал, ООН-ой шиидхэбэри дүүргэхэбди гэжэ Израилиин үгэеэ үгөө һаань, Израильтай эб найрамдалай хэлсээ баталхабди гэжэ ООН-ой Генеральна секретариин түлөөлэгшэ Г. Ярринда Арабуудай Нэгэдэмэл Республика мэдээсэһэн байгаа.

Гэбэшье Израилиин эбсэшэгүй муухай хараа бодол ОАР-ай үүсхэлые хэрэгсээжэ «үгөөгүй». «1967 оной июниин 4-нэй хэлсээнэй ёһоор, эбтэ оролгын шугамһаа сухарихагүйбди» гэжэ Израилиин правительство мэдүүлбэ. Тэрээниинень юун гэжэ ойлгохо ёһотойб гэхэдэ, эзэрхэг түримхэй дай хэжэ, эзэмдэһэн араб газарһаа сэрэгүүдээ яабашье гаргахагүйбди гэһэн удхатай болоно бшуу. Теэд Израилиие дэмжэдэг баруунай оронууд хүрэтэрөө, Израилиин тиимэ һэнгэргүй харюу дуулаад байхадаа, бэрхэшээлтэй байдалда ороһон байна.

Һая үгэ хэлэхэдээ, тэрэ гүрэнэй оборонын министр М. Даян Израилиин политикые юунһээшье тодоор элирхэйлэн харуулаа. «Палистиные 1947 ондо хубааха түсэбөөр хараалагдаһан хилэдэ манай эсэгэнэр хүрөө. Тиигээд манай үетэн 1949 оной хилэдэ хүрөө. «6 үдэрэй байлдаанда» хабаадагшад (1967 он) Суэцкэ канал, Иордан мүрэн, Голанска хаданууд хүрэтэр ошоо» гэжэ Тель-Авивай энэ хархис министр һайрхажа хэлэһэн байгаа. «Тэрээгээрээ бидэнэр дүүргээтүйбди, яахадааб гэхэдэ, дайн байлдаан мүнөө забһарлаад байбашье, бидэнэр тэрээниие дахин эхилхэбди, теэд тэрэ даймнай Иордан мүрэнэй саада тээ хэгдэхэ, магад, Ливандашье, бүри Центральна Сиридэшье хэгдэжэ болохо» гэжэ Даян тусгаарлан тэмдэглэһэн байна.

Гэбэшье, эзэмдэн абаһан газар дайда дээрээ ходо байхабди гэһэн Израилиин, тэдэнние үмөөрэгшэдэй һанамжань буруу һүрэхэ. Эзэрхэг түримхэй зорилгоёо бэелүүлхэ арга Израильда яабашье араб оронууд олгохогүй юм гээд ОАР-ай премьер-министрэй орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Риад һая мэдүүлһэн байна.

Британска аралнууд дээрэ шанга тэмсэл болоно

Англида дайнай һүүлээр болоогүй ехэ ангиин тэмсэл үнгэрэгшэ долоон хоног соо болобо.

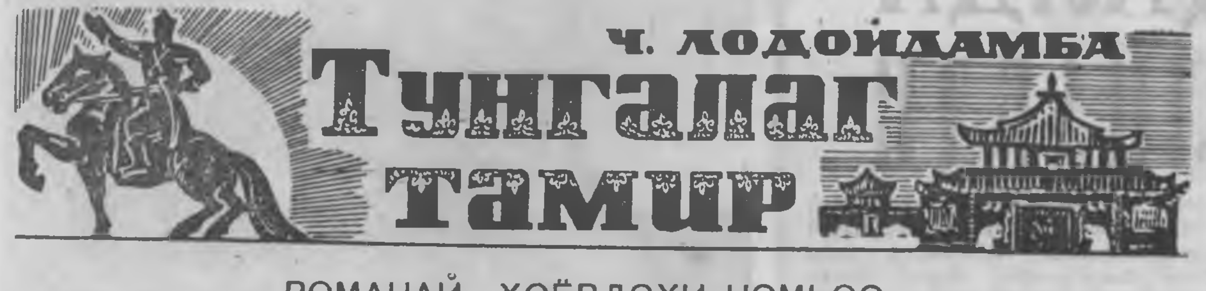
Тэрээнэй шалтагаан юун болоноб гэхэдэ, эд бараанай үнэ сэн ходо нэмэгдэжэ, мүнгэн үнэгүй, һэбхи боложо байдаг, 750 мянгаад хүн ажал хүдэлмэригүй тулижа ябадаг.

Гэбэшье бэрхэшээлнүүдтэй яажа тэмсэхэб гэхэдээ, правительство болбол социальна хэрэгсэлдэ, элүүрые хамгаалгада, гэр байра барилгада гаргашалагдаха ёһотой мүнгэ зөөри ходо хороожо байдаг.

Тиигээд ажалшадшье өөһэдынгөө аша туһа баһал харалсана ха юм. Англидахи ангиин тэмсэл һаяын сагта бүри ехээр хурсадаха гэһэн тэмдэг бии. Транспортна болон мэргэжэлгүй миллион хахад хүдэлмэришэд мартын 18-да бүгэдэ ниитын забастовко үнгэргэхэ гэжэ шиидэбэ. Англиин ажалшадай бусадшье отрядууд тэдээнтэй эбээ нэгэдэхэ һанаатай.

А. КИСЛОВ,
В. СЕРОВ,
В. ВАСИЛЕЦ.
(ТАСС).

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ ХУБИСХАЛАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Ч. ЛОДОЙДАМБА

Тунгалаг Тамир

РОМАНАЙ ХОЁРДОХИ НОМҺОО

Монголой мэдээжэ уран зохёолшо Чадраабалын Лодойдамбын «Тунгалаг Тамир» гэжэ роман дотор жанжан Сүхбаатарай хүтэлбэреэр монгол арадай хэһэн хубисхалта тэмсэл, ородой пролетариадай, Улаан Армиин туһаламжаар илаһан монголой арадай хубисхалай илалта, ород-монгол арадуудай аха дүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан уран хурсаар харуулагданхай.

Энэ романай нэгэдэхи номынь буряад хэлэн дээрэ 1964 ондо түрүүн «Байгал» журналда, удаань 1965 ондо тусхай ном боложо хэблэгдэн гараһан байгаа.

Мүнөө романай хоёрдохи номыень уран зохёолшо Ш. Нимбуев оршуулаад, хэблэлдэ бэлдэжэ байна.

Нэгэдэхи номойнь удхаар «Монгол киногой» студи тусхай фильм гаргаад, мүнөө хоёрдохи номоорнь хоёрдохи фильм буулгажа байна.

Хоёрдохи ном сооһоонь бүлэгүүдые толилхомнай.

I.

Богдын Хүрээнэй хойто талаһаа орожо, түмэрэй дархашуулай кузницануудай хажуугаар гараһан Баруун-Сэлбын голой байгаагүй һаа, хүрээнэй зоной хаяһан ноохой нобшые Тулада хүрэтэр хэн абаашажа үгэхэ бэлэй. Энэ гол үерлөөгүй сагтаа хуурай сайр болошоод байдагшье һаа, үерлэхэ бүридөө һабаһаа халижа, хүрин улаанаар мушхаран, эхүүн муухай үнэрөөр хамар сорьёһон элдэб үнгын ноохой нобшые, хог шоройе урадхуулан абаашадаг юм.

Хүрээнийе дээрэһээнь үнэгэнэй харанхын хабхаглаад байһан зунай нэгэ һүни Баруун-Сэлбын голой хуурай сайр дээгүүр нэгэ хүн бүртэлзэн гүйжэ, анхандаа улаан үнгэтэй тоһон шэрээр будуулһаншье һаа, хуушарһандаа сайбар болоһон Жадарай хүүргэ гэжэ нэрэшэһэн хүүргэ худар ошобо.

Түлэг һажажа байгаа Хүрээн руу Чингэлт уула тээһээ һэрюун һалхин һэб-һаб үлеэнэ. Үй түмэн нохойн янза бүриинхеэр хусаха абяан таһалгаряагүй дуулдан хашартай болоно. Теэд хэрбээ энэ абяанай байгаагүй һаа, Хүрээн һүниин сагта эртэ урда сагай али нэгэн эзэгүй, эбдэрхэй хото-балгастай яг адли байха бэлэй. Һүниин сагай нохойн дуун унтаһан Хүрээнэй амисхаалынь, амиды байһанайнь тэмдэг, зүрхэнэйнь сохисо боложо байба.

Мүнөөхи хүн яба ябаһаар хуурай хайр шулууе харшагануулан, хүүргэ доогуур ороод, хэды хэды алхалан ябатараа сахариглан хэбтэһэн нохой дээрэ гэшхэжэрхёод, залд гэн сошожо, гэдэргээ болобо. Унтаан соогоо гэнтэ тэшхүүлһэн нохойшье айхын ехээр айжа, һүүлээ хабшан гангинан зайлаба. Хүүргэ доро харанхы мүртөө шэбтэр дааһан гашаланги үнэртэй. Сэлбын үерлөөгүй сагта гэр байрагүй зайгуулнууд, зольбо нохойнууд эндэ хамта шэбээлдэг юм. Хэрбээ энэ голой үе үе эбхэрэн шуурян үерлэн ерэжэ, хүүргэ дорохиие сэбэрлэдэггүй һаань, эндэ амитанай тэсэжэ байрлахын аргагүй үнэр танар байха һэн бээз.

Голой баруун эрьеые тулаһан хүүргэ дорохи нэмэри гарарһаа «Бат[1] гүш?» гэжэ асууһан нойрмог аад, һулахан, абяан дуулдаба. Энэ хадаа Заяын хүрээнэй гуйранша хүбүүн Жаргал[2] байба. Мүнөө арбан найма наһа хүрэһэн Жаргалай ганса эхэнь хоёр жэлэй саана наһа баража, хүбүүн үншэрөө. Тиихэдэ Жаргал хамбышадые дахажа, Богдын Хүрээндэ ерээд, айлда зарагдажа байтараа, үнгэрэгшэ хабар нарин шаажантай хоёр аяга хахалһанһаа боложо үлдүүлээд, Жадарай хүүргээр һүниингөө байра хэдэг болоо бшуу. Бат Жаргал хоёр уулзаһаар һара үлүүтэй болобо. Тэрэ уулзахадаа тэдэ хоёр Заяын хүрээндэ байхадаа наншалдаһан үһөө хиһаагаа һаналсахаһаа байтагай, олон жэлээр хахасаһан аха дүү хоёрой уулзаһан юумэндэл баггүй ехээр баярлажа, уйлалдаха юумэд.

[3]. Анги-Эрэнчинэй наһа бараһанһаа хойшо Бат Гандангиие орхижо, хүрээнэй зольбо үхибүүдтэй ниилэһэн юм. Богдын хүрээнэй хүндэ хүшэр ажамидаралай хүсэтэй үерэй аймшагтай долигиндо сохигдон урдажа ябатараа, гар гарһаа барилсажа абаһан эдэ хоёр бэе бэедээ тулгуури боложо, үдэрынь шуувюр-дэлгүүр дээрэһээ хүнүүдэй абаһан мяха гэртэнь абаашажа үгэхэ, айлай хашаагай хог бог сэбэрлэхэ гэхэ зэргэ боро хирын ажал хэжэ, һүнинь эндэ хононо. Мүнөө улам дулааржа байһан саг... Харин хахархай удархай, һангги набта дэгэлтэй, жалжагы, соорхой гуталтай эдэ хоёр үбэл болоходо яажашье амидарха юм даа, хөөрхэд. Гэбэшье үбэл тухай бодохо шадалшье, хүсэлшье эдээндэ байнагүй.

Ажабайдалай хүндэ ашаанда дарагдаһан эдэ хоёр барһадта үбэлтэй золгохые бодохоһоо байха, үглөө үдэртэеэ яажа золгохоёо бодохонь шухала байба.

[1]. Бат-Тамирай голой Итгэлт баянай зараса байһанаа жүтөөнһөө боложо, һамган хүбүүн хоёроо орхёод, Богдын хүрээн руу тэрьелжэ ошоһон аад. һүүлэй һүүлдэ Сүхбаатарай сэрэгэй комиссар болоһон Эрдэниин хүбүүн. Заяын дасанда хубараг байтараа Бат эсэгээ бэдэржэ, Богдын Хүреэндэ ерээд, олонгүй Анги-Эрэнчин гэжэ ламында шабинь болоод байтараа, тэрээнэйнгээ алуулхада зайгуул болоһон юм.

[2]. Жаргал-Заяын хүреэнэй захада ганса эхэтэй гуйранша хубараг байһанаа эхынгээ үхэхэдэ Хүреэндэ ерэжэ, зайгуул гуйраншадай тоодо ороһон хубараг.

[3]. Анги-Эрэнчин — шажанда этигэхэеэ болиһон, Богдодо дураа гутажа шүүмжэлдэг болоһон айхабтар номшо лама. Богдын хүлһэнэй алууршад тэрээниие алаһан юм.

— Тиимэ даа, биб. Яаһан шэмэрүүн һүни гээшэб? — гэжэ нохой гэшхэһэндээ сошоһон Бат шэшэрэн таһалдаһан дуугаар харюусаба.

— Байдарашни үнөөхи Улэгшэн хэбтээ һэн.

— Харин гэшхэжэрхибэлби.

— Хэды дахин намнаһамни ерээд лэ хэбтэхэ юм... Мүнөөдэр олзотой омогтой ябаба гүш? — гэжэ Жаргал асууха зуураа, шалаагаа гарган хүдэлжэ, һүүжэеэ урилба.

— Амбан хаанай хороондо нэгэ хониной мяха абаашажа гурбан мүнгэ; Дарьгангын хороондо хоёр хониной томо гэгшын мяха арайхан абаашажа, 8 мүнгэ олооб. Амбан хаанай хорооной абгай яһала бараг зантай байжа, нэгэ гэбшэ бообо үгөө. Баһа лабшаатай шүлэ хоёр аяга уулгаа. Гэбшэ бообоёо хоюулаа хубаагаад гүбижэрхие,— гээд, Батын эбэрһээ бообоо гаргахадань, эдихэ юумын һураг дуулаһан Жаргал шурд лэ хажуудань ерэбэ.

— Еһоор амтатай байна даа,— гэжэ Жаргал, хатанхай бообоёс таршагануулан эдихэ зуураа хэлээд, хэбтэри уруугаа эрьелдэбэ. Бат унтадаг газараа ээлэн лаб һуугаад, бообоо эдибэ. «Наһа бараашан багшамни зэд амһарта соо шара тоһондо шараһан зөөлэн түхэреэн шаанги урдамни табяад, гэбшэмни, боро хотынгоо болдоһтор гүбижэрхи саашань гэдэг бэлэй» гээд зоходобо.

— Ши ходол багшаяа дурдажа байдаг гээшэ хэш... Нэгэ аяга халуун сай уужархёо һаа, гоёл һэнха. Эжымни байхадаа гуйраншалжа асарһан юумэнһээмни һайниинь шэлэжэ; аяга соомни бутаруулаад, дээрэһээнь халуун хара сай хээд үгэгшэ бэлэй,— гээд, Жаргал шүлһөө залгижа, дуугай болобо.

— Абатаяа уулзадаг һаа. Һайхан сагаан моритой хойшоо гүйлгэжэ ябашоо һэн даа.

— Ши ондоо хүниие хараһан байгаа бэшэ аалши даа.

— Үгы даа! Ошожо ошожо абаяа буруу таниха гэжэ яахаб.

— Намдашни уулзаһайб гэжэ хүсэхэ хүн үгы хадаа харин һанаа амар юм гү даа.

— Тиимэшье бэшэ даа... Аба, эжы тухайда бодожо байхада, сэдьхэлдэ нэгэл аятайхан байдаг даа. Би тэрэ хоёртоёо үнишье болонгүй уулзаха байхаб гэжэ этигэдэгби.

— Болоогүй юумые болгожо байжа арсалдаад яахамнайб даа... зай, унтая.

Хоёр хүбүүд байра байрадаа годиилдон хэбтэбэ. Гэбэшье Батын нойр хүрэжэ үгэбэгүй. Олон юумэ һанаандань ороно. Эхэ эсэгэтэеэ хамта үнгэргэһэн ажабайдалынь һанагдажа байтараа анги Эрэнчин тухай бодол болон хубилаад, тэрэнь саашаа Хонгорто ябашаба. Тиинһээр улам даамжаран, урда тээнь бодогдожо байгаагүй шэнэ бодол—Итгэлтын басаган Солонго тухай бодол толгойень эзэлбэ. Энэ бодол сэдьхэлыень урин зөөлэхэн уянгаар дүүргэжэ, шэмэрүүн һүни, үлэсхэлэн гэдэһэниинь мартагдан, юртэмсын бүхы муу муухай юумэн зайлан үгы болоод, торгон хүнжэлтэй зөөлэн орондо һайхан зүүдэ зүүдэлжэ энеэбхилэн унтажа байһан баян хүнэй эрхэ үхибүүндэл болоод хэбтэбэ. Тиигэжэ һайхан бодолдо тэжээлгэн хэһэг хэбтэһэнээ ута гэгшээр һанаа алдажа, «Баян хүнэй салбуу басаган тухай намшуу амитанай болоһонойшье хэрэг юу байхаб даа» гэжэ голхорон шиидээд, эрьелдэжэ шалаагаа гаргаба. Тиинһээр бүхэ нойрто диилдэн унташалай.

Нэгэ һэрихэдэнь наран гаранхай, урда хойнонь оройдоо дуулдаагүй жэгтэй һонин хүгжэмэй абяан шэхэнэй үзүүртэ дуулдажа байба. Нюдөө аршан үндыже харахадань, Жаргалынь үглөөнэй игаабарида бэень таашаан, хүүесэ хурхирна. Бодоод һуняаха гэн гэхэдээ хүүргын хүндэлэбшэ модо тархяараа сохижо ирбайба. Тиигээд бүхын ошожо, Жаргалые һэрюулбэ. Хоюулаа тарбагандал маряан гаража шагнахадань баруун хойто зүгтэ ехэл жэгтэй хүгжэм дуугаржа байба.

— Юун абяан гээшэб?

— Бү мэдэе,— гээд, Бат толгойгоо һэжэрбэ.

Үзэгдөө дуулдаагүй хүгжэмэй ябахые дуугаржа байһан зүг руу моритойшье, ябаганшье хүнүүдэй субахые харахада, тэндэ юрэ бусын һонин юумэн боложо байһандал һанагдан, хоёр хүбүүд тэсэнгүй мүн лэ тиишээ гүйлдэбэ. Яба ябаһаар хитадай Үргэн-Чүлөө гэжэ талмайда ороходонь, зэргэлһэн олон моритой хүнүүд гаража ерэбэ. Һубарижа ябаһан эдэ хүнүүдые хүреэнэйхид гудамжын хоёр захаар обоорон зогсоод харана. Моритой хүнүүд булта буу үргэлэнхэй, һэлмэ зүүнхэй—сэрэгэй ерэһэниинь арсаангүй. Элдэб үнгын дэгэлтэй, элдэб зүһэнэй моритой эдэ хүнүүдэй урда тээ эжэл боро моритой хоёр хүнэй улаан, шара тугуудые барьяад, урин һалхинда намилзуулан ябахадань һүр жабхалантайгаар харагдана.

Гудамжалан зогсоод хаража байгаашад сэрэгшэдэй дунда таниха хүнүүдээ харахадаа баярлан нэрэнүүдыень дурдана. Сэрэгшэдшье хүнүүдэй дундуур таниха хүнүүдээ хараашална, обёоржорхибол илаһан сэрэгэй омогорхолто баярые энеэбхилһэн нюдөөр гү, али толгойгоо дохин дэбшүүлнэ.

Түмэн зоболондо нэрбэтдэжэ, зоргооро ороошодто доромжологдожо байһан Эхэ ороноо сүлөөлхэ ехэ хэрэгээ бүтээһэнэй саглашагүй баяр, бахархал эдэ хүнүүдэй нара һалхинда борлоһон нюурнуудта гэрэлтэн, сог жабхалантайгаар туяарна.

— Таанар харыт! Гэминдэ буу үгэжэ байхадань, манай сэрэгшэдэй буунуудынь хүрэтэрөө жэбэрһэн салир шэнгеэр харагдажа байгаа бэлэй. Теэд мүнөө эдээнэй ташуурыншье һаа, наранда ялалзан наадажа, һүртэйгөөр харагданал!

— «Улас гүрэмнай һэргэжэ, үндэһэ угсаамнай үндыхэ» гээшэмнай энэл ха юм даа!

— Богдымнай абарал даа! — гэжэ олоной дунда зогсожо байһан Чулуун занги хэлээд, һахалаа ехэрхүүгээр шоборбо.

Тэрээнһээ нилээд зайтай зогсожо байһан, Автономитын финансын яаманай түшэмэл байһан Шарав Чулуунай үгэһөө сошон эрьежэ хараһанаа: «Тэрэ забхай түбэдшни манай Монголдо ядаралзоболон хоёрые дэлгэрүүлхэһээ ондоо юу хэһэн юм» — гэжэ хамар дороо шэбэнэбэ.

Хоёр тугай хойноһоо хирбэһэн дэлһэтэй, үндэр гоё бэетэй, үндэр ташаатай ухаа хонгор моритой Сүхбаатар жанжан нэгэ гартаа жолоогоо суглуулан адхажа, нүгөө гараараа ташаагаа туланхай, гүн гүнзэгы бодолдо абтаһан ябана.

— Гоймон баатар лэ гэжэ олоной дундаһаа нэгэ хүн дуугарба.

— Юун «Гоймон» гэжэ! Арадай журамта сэрэгэй ехэ жанжан Сүхбаатар хаям.

— Эрэлхэг сэрэгэй эрдэм шудалһан, хатан зоригтой хүн гэлсээ һэн.

— Манай Монголой заяагаар лэ тодорһон хүн даа.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. Эндэ жэл бүри малай тоо толгой олошоржо байдаг. Республика дотор мүнөө 22 миллион 423 мянган адууһа мал тоологдоно. Зураг дээрэ: МНР-эй Ажалай Герой, республикын эрхим һаалишадай нэгэн А. Авирмэд.

МОНЦАМЭ-ТАСС-ай фото.

«ҺАЯАР АРБАН ДОЛООТОЙ БОЛОХОМ...»

Мүнөө 10-дахи класста һуража ябаһан үхибүүдэй урда гэнтэ шиидхэхээр бэшэ, тон орёо, хүндэ асуудал гараад байна. Энэнь «ямар мэргэжэл шэлэхэб, хэн болохоб?» гэһэн асуудалнууд. Гурба һара үлүүтэй болоод лэ эдэнэртэ дунда һургуули дүүргэһэн тухай болбосоролой аттестат барюулагдахань. Ажабайдалай үргэн замда гаража, мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэнь туһалхын түлөө ВЛКСМ-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэд горитой хүдэлмэри үхибүүдэй дунда ябуулха зэргэтэй.

Улаан-Үдын Октябрьска районой 11 һургуулиин ахалагша классай һурагшадые элдэб янзын мэргэжэлтэй танилсуулхын тула ВЛКСМ-эй Октябрьска райкомой хүдэлмэрилэгшэд «Би һаяар 17-той болохом...» гэһэн темээр хэдэн уулзалгануудые үнгэргэхөөр хараалһан байна. Тиин һаяхан үнгэрһэн үдэшэеэ тэдэнэр «элдэб мэргэжэлэй оршон байдалда» гэжэ нэрлэһэн байба. Райкомой хүтэлбэрилэгшэдэй ударидалга доро штабай гэшүүд тус үдэшые эмхидхээ. Тэндэ археолог ба шофёр, хэлхеэ холбооной ба худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд, багша ба товаровед болон бусад олон мэргэжэлтэд хабаадаа.

Улаан-Үдын хэлхеэ холбооной электротехникумэй һаруул уужам зал соо үхибүүд дүүрэн байгаа. Уригдаһан айлшад сценэ дээрэ табигдаһан түхэреэн стол тойрожо һуугаад, өөһэд өөһэдынгөө мэргэжэл тухай хөөрөө. Тиихэ зуураа өөрынгөө мэргэжэлдэ яагаад дурлаһан, тэрэ мэргэжэл шудалхын түлөө хаана һураһан, ямар бэрхэшээлнүүдые дабаһан тухайгаа һурагшадта дэлг... гээр хөөрэжэ үгэһэн бай...

СССР-эй Наукануудай ... миин Сибириин отделени... ряадай филиалай научн... мэрилэгшэ, археолог П. Б. ... ловай хөөрөөгөөр суг... илангаяа һонирхоод, ол... асуудалнуудые һураа.

— Археологой ... шэнжэлхы удхатай юм. ... хүдэлмэриин үрэ дүнгөө... бүхэн һонирходог.

Археолог болохо хүс... һаа, мүнөөнһөө бэеэ ... Археолог элүүр энхэ бэ... дэр, габшагай, нэтэрүү ... ехэтэй байха ёһотой. М... публика дотор миин 3 ... хүдэлмэрилнэбди. Маа... хэд болонхыетнай уряа... гээд Коновалов үгөө ...

Удаань Д. Банзаровай ... жэтэ багшанарай институ... тературын багша А. К. ... 8-дахи автобазын ... В. М. Шабанов болон бус... гэжэл тухайгаа хөөрөө. ... дундаһаа хэлхеэ холбоон... никумэй директор Р. М ... ева «эндэ һураха дуратай... гэһэн уряа доро үгэ ... никумдэ һураад, абажа ... мэргэжэлнүүд тухай ... гээр хөөрэхэ зуураа, элдэ... сэлнүүдээр гүйсэд бүри... кабинедүүдтэй айлшада... танилсуулаа.

«Би һаяар 17-той ...» гэһэн темээр уулзалга... үргэлжэлхэ юм. Удаадахи ... залга. «Эндэ хүдэлхэ ... гүш?» гэһэн темээр ... хэ.

В. ТОКТОХОВ

АЮУЛ САРАНА

Эгсэ үндэр хада уулануудай боори, хабшалнуудаар Зэдэ голой эрьеэр годирһон, нугарһан Захааминай харгыда автомашинануудай хүмэрихэ, мүргэлдэхэ гэнэ усалнууд урдань олон болодог һэн. Гол түлэбтөө һогтуу гү, али халамгай ябаһанай гэмээр, мүн зарим ушарта автомашинануудай муу заһабаритайһаа, харгын мууһаа боложо, гэнэ оһолнууд болодог байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ һогтуугаар рульда һуудаг ябадалтай гүрэнэй автоинспекциин, милициин зургаанай хүдэлмэрилэгшэдэй болон үргэн ниитэ зоной эрид шанга тэмсэл хэдэг болоһоной, мүн һэргылэмжын хүдэлмэри ехээр ябуулдаг болоһоной ашаар харгы замай аюул нилээд үсөөрөө. Тиигэбэшье иимэ аюулнууд үшөөл бии байһаар.

Һая Закаменск городой соёлой ордон соо автомашинын жолоошод, мотоциклистнүүд сугларжа, саашадаа яагаад харгы замай аюул үгы болгохо тухай хөөрэлдэбэ. Харгы замда болодог элдэб аюул, гэнэ оһол тухай, мүн тэдэниие сараха, һэргылхэ хэмжээнүүд тухай аймгүйсэдкомой ОВД-гэй гүрэнэй ахалагша автоинспектор, ахалагша лейтенат Н. П. Дикий гэгшэ мэдээсэл хэһэн байна. Харгын гэм, аюулнуудһаа боложо, хүнүүдэй гэмэлтэхэ, гэнэ оһолдо орохоһоо гадна, үнгэрэгшэ жэлдэ 7800-гаад түхэри... за хохидол ушаруулагдаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ мото... олошоржо, харгы замаар ябаха... заабаринуудые сахидаггүй, ... гүй гүйлгэлдэдэг, һогтуугаар ... ушарһаа гэнэ усалнууд ... болоно. Иимэ журамгүй ябад... тай эрид тэмсэхэ, харгы ... дэб гэнэ оһолнуудые уриди... ража, гансашье жолоошод... циклистнүүдэй бэшэ, бүхы ... дунда ойлгууламжын хүдэлми... гэнөөр ябуулха тухай гүрэнэй ... инспектор онсолон тэмдэглэ...

Суглаанай һүүлдэ жол... зорюулагдаһан һуралсалай ... мүүд харуулагдаа.

Манай ...

МЭРГЭНЭЭР БУУДАНА

«Хэрмэн элоэг» гэһэн һураг дуулдажа, үнгэрэгшэ намартаа нэгэ үедэ Шагжа үбгэнэй үргэһэ нойршье хүрэхэеэ болёод байгаа бэлэй. Худөө хүбшөөр агнуури хэхэ гээшэ амар бэшэ. Наһан ехэ: «дүрбэдэхи жэлээ наймадахи арбаяа алхагдажа» ябана. Тиихэдэ хэрмэнэй арһанай сэн нэмэжэ, нэгэдэхи сортын хэрмэн 110 мүнгэтэ байһанаа 2 түхэриг 20 мүнгэндэ хүрэбэ гэжэ дуулдаад, бүришье бэе баригдахаяа болижо, һэг-заггүй түхеэрэлгэн эхилээ һэн.

Тиигээдшье, нэгэ мэдэхэдээ, үбгэн «сагаан мүнгэн дуулгата» сарьдаг үндэрнүүдэйнгээ наада хүбшэ тайгада, хуша модон соо орошоод байгаа бэлэй. «Зөөлэн алтан»—хэрмэншье яһала элбэг. «Ангуушаниие тэжээдэг: нюдэн, шэхэн, хүл гурбаншье» арсаагүй. Энээниие Захааминдаа «Мэргэн Шагжа» гэжэ алдаршаһан Сосоров үбгэнэй Баян-Голойнгоо бэлэдхэлэй пунктда асаржа тушааһан 250 хэрмэнэй эрхим шанартай арһанууд гэршэлнэ. Тэдэнэр бултадаа шахуу толгойгоо буудаганхай.

Үбгэнэй хүбүүн—Захааминай ан олзоборилгын ажахын штатна ангуушан Сэсэрэн Шагжиев 600 хэрмэ, 10-аад центнер ангай, хүдөөгэй шубуунай мяха тушаажа, агнууриингаа даабариие холо үлүүлээ һэн.

МАНАЙ КОРР.

ПРАВДА-БУРЯТ...

Нэгэдэхи хуудаһанда: ... уялгаа ямараар дүүргэ... набта» гэһэн гаршаг до... логдоһон материалнууд. ... муудай пленумүүд болон ... на эдэбхитэдэй суглаануу... дээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ... ядаев, Н. Соболев, Н. Хребт... шэдэй «Ажахы бүхэндэ... руулагдаһан бэлшээри» ... статья.

Гурбадахи хуудаһанда: ... лэлгын гурим тухай В. Гл... статья. «Арадай театр... шэнэ зүжэгүүд» гэһэн З. ... вэй статья. Хилын саанаһаа ... дээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... һонин. Информаци. Соносх...

ЭНХИР КРАЙ

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА. ... часһаа 17.40 минута хүрэт... скваһаа дамжуулга. 14 ... орон доторхи һонин. 14.05 ... таһаа «Композитор М. Фра... үдэшэ» гэһэн дамжуулга. ... минутаһаа «Буратиногой ... кэ» гэһэн үхибүүдтэ зорю... һан дамжуулга. 15.45 минут... В. Маяковскиин «1905-дахи ... гэһэн теле-зүжэг. 16.45 ... һаа киногой аяншалгада ... тайшуулай клуб. УЛААН... ХАРУУЛНА: 17.40 минута... традын суглуулбари.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. ... минутаһаа 20 час хүрэтэр ... ваһаа дамжуулга. 17.40 ... һаа «СССР-эй профсо... спартакиадын дневник. 18.05 ... нутаһаа уласхоорондын пр... ма. 18.35 минутаһаа марты... да зорюулагдаһан дам... УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 20... һаа телепанорама. 20.20 ... һаа «Факел» гэһэн залуу... программа. 20.55 мин... «КПСС-эй XXIV съездын ... тивэнүүдэй проектые зүбшэ... сэнэбди» гэһэн дамжуулга.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ГЭМ ХЭГШЭ ХЭҺЭЭГДЭБЭ

БАРУУН БЕРЛИН. ТАСС-ай корреспондент Е. Башмачников нигэжэ дамжуулна:

Тиргартендэхи совет сэрэгшэдэй памятнигай дэргэдэхи харуулда үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 6-най һүнэ доботолһон, тиихэдээ, харуулда зогсожо байһан совет сэрэгшэ И. И. Щербак гэгшые хоёр буудалгаар аюултай ехээр шархатуулһан 22 наһатай неонацист Эккехард Вайль 6 жэлдэ түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ.

Иимэ шиидхэбэри Англиһаа Баруун Берлиндэ байдаг сэрэгэй захиргаанай гражданска сүүд мартын 8-да гаргаһан байна. Гитлертэ эсэргүү коалициин дүрбэн гүрэнэй нэгэнэйнь сэрэгэй алба хэгшэдэ городой Англиин секторто гэмтэ доботолгын хэгдэһэн дээрэһээ энэ хэрэгые Англиин сүүд хаража үзэһэн байгаа.

Советскэ Союзда эсэргүү, ФРГ СССР хоёрой хоорондо баталагдаһан договорто, Польшотой ФРГ-гэй баталха гэжэ тиихэдэ хараалагдажа байһан договорто эсэргүү хэмжээ болгон совет памятнигай харуулда Баруун Берлинэй энэ неонацист, фашизмын үзэл элитээр баримталагша доботолго хээ гэжэ найман үдэр соо болоһон сүүдэй үедэ элирээ.

Баруун Берлиндэ болоһон энэ харата ябуулгые үһөө нэхэхые эрмэлзэдэг тон хархис организацинууд городтохи политическэ байдал бүри орёо болгохо зорилгоор тухирһан байгаа гэжэ сүүд дээрэ эли болоһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэдэ организацинуудай нэгэн бологшо «Эсэргүүсэлтын ябуулганууд» гэдэгтэ ородог байгааб гэжэ Вайль сэхэ руунь хэлэһэн байха юм.

Вайлиие үмөөрэгшэд, илангаяа адвокат Хейнс өөрынгөө үгые Советскэ Союзда, ГДР-тэ дурагүйдэхэ мэдэрэл түрүүлхын, мүн гэм хэгшые зүбтүүлхын тулада хэрэглэхэ гэжэ оролдоһон байха юм. Хейнс бүри 1932 онһоо СС-эй отрядуудта ороһон байгаа гэжэ гэршэлһэн фотодокументые «Нойес Дойчланд» газетэ тунхаглажа, адвокадай урдын ябадалые элишэлээ.

Сүүдэй шиидхэбэриие Баруун Берлинэй демократическа олониитэ ехэ һайшаалтайгаар угтаа.

БЕЛЬГИДЭ ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ЖЭЖЭ ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ ЭЗЭД АЛБА НАЛОГ ЕХЭ БОЛГОҺОНТОЙ ДАШАРАМДАН ЗАБАСТОВКО ҮНГЭРГЭДЭГ БОЛОНХОЙ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БРЮССЕЛЬ ГОРОДОЙ НЭГЭ ҮЙЛСЭДЭ ЗАБАСТОВКО БОЛОЖО БАЙҺАНИИНЬ ХАРУУЛАГДАНА.

ТАСС-ай фото.

Эхэнэрнүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ

ОТТАВА. (ТАСС). Хүн зоной һуудаг галерэйһээ дайнда эсэргүү үгэнүүдтэй хуудаһанууд Канадын парламентын общинануудай палатын гэшүүдэй толгой дээрэ сасаран унаа. Индохитадта США-гай хэжэ байһан ээрхэг түримхэй ябуулгада, мүн энээндэнь Канадын талархалгада буруушаалга мэдүүлһэн үгэнүүд сууряатан дуулдаа.

Общинануудай палатын ээлжээтэ заседаниин болохын урда тээ иимэ ушар тохёолдоһон байна. Монреальда һуудаг 52 наһатай буурал толгойтой эхэнэр Клейр Колхейн хүн зоной һуудаг галерей соохи һандалида өөрыгөө түмэр гэнжээр бүхэлэн хүлеэд һуугаа. «Урда Вьетнамай энгэй хүн зон дээрэ унадаг бомбонуудые Канада американецуудта үгэхэеэ болихо ёһотой» гэһэн эридтэ энэ эхэнэр хэһэн байна.

АХА ДҮҮ ПАРТИНУУДАЙ СЪЕЗДНҮҮДЫЕ УГТУУЛАН

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР-эй ба СССР-эй аха дүү арадуудай ажабайдалдахи хоёр шухалын шухала ушарые—СЕПГ-эй VIII съездые болон КПСС-эй XXIV съездые—эрхимээр угтаха гэһэн уряа мүнөө ГДР-тэ хаа хаанагүй —партийна суглаанууд, үйлэдбэриин зүблөөнүүд дээрэ, хэблэлдэ толилогдоһон ороной хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон хүдөө ажахын кооперативуудай гэшүүдэй олон тоото бэшэгүүд соо дуулдадаг байна.

Эдэ хоёр ушарта бэлдэлгые ГДР-эй ажалшад өөһэдымнай шухалын шухала хэрэг гэжэ тоолодог байна бшуу. СЕПГ-гэй VIII съездын ба КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөн мүнөө бүри үргэнөөр дэлгэрнэ.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые ГДР-эй хүн зон угаа ехэ һонирхолтойгоор угтаа. Директивэнүүдэй проект партийна организацинуудта хаа хаанагүй шудалагдана, проект тухай түбэй болон нютагай хэблэлдэ үргэнөөр бэшэгдэнэ.

ВАРШАВЫН ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

ВАРШАВА. (ТАСС). Польшын ниислэл гоё һайхан боложол байдаг. Дайнай үедэ хүсэдөөр һандарган галдагдаһан Варшава урдынхидаа орходоо ехэ, гоё һайхан болоо. Хэдэн мянган варшавынхидай бүлэнэр жэл бүхэндэ шэнэ гэрнүүдые толлоно. Мүнөө жэлдэ городой элдэб хубинуудта долоон байрын томо районой барилга нэгэн доро эхилхэ юм. Тэрэнэй эгээн томонь ниислэлэй урда талын хубидахи Вислын зүүн эрьедэхи «Стегны» болоно. Тэрэнэй бүхы гэрнүүдынь Варшавын гэр барилгын комбинадта бүтээгдэһэн хабсаргагдадаг хубинуудһаа бүридүүлэн бодхогдохо юм.

Байрын гурбан томо район Вислын баруун эрьедэ, Варшавын хуби бологшо Прагада баригдаха байна. Тэндэ промышленна предприятинууд олон юм. Эдэ районуудай нэгэндэ автомобиль бүтээгшэд байрануудые абаха.

Шэнэ гэрнүүд соо хоёр ба гурбан таһалгануудтай аятай зохид байранууд түхеэрэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. Ойрын хоёр жэлэй турша соо байрын эдэ 7 райондо арбан хоёр мянга шахуу квартира ашаглалгада үгтэхэ юм. Тэрэшэлэн магазинууд, кафе ба столовонууд, ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинууд баригдахаар хараалагдана.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—5... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—6... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машбюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ типография управления по печати при Совете Министров БурАССР

Н-01382, Заказ ...